

Mare

**'Manchester! Literally
back from the dead'**

Pagina 10

**Geslachtsverandering bij
minderjarigen: wanneer
mag je opereren?**

Pagina 7

**Leidse krakers gooiden
geen stenen (en politie
trakteerde op cider)**

Pagina 8

**Oproep tot strengere
selectie: waarom doen
we onszelf dit aan?**

Pagina 9

Ik heb een dak nodig

Buitenlandse studenten lijden extra onder kamernood

Internationale studenten lijken het grootste slachtoffer te zijn van de krapte op de kamermarkt. Ze weten de weg niet en worden geweerd uit Leidse studentenhuizen. 'Ik ben een persoon! Ik heb een dak nodig!'

DOOR ANOUSHKA KLOOSTERMAN Op het nateregende campingterrein van De Stochemhoeve rookt Massimiliano Di Bernardino (29) een sigaret. Een paar meter verderop staat zijn koepeltentje, met een extra zeil overheen gespannen tegen het noodweer, waar hij al vier weken in slaapt omdat hij geen plek kon vinden voor de twee maanden dat hij in Leiden is. Koken doet hij op een campingfornuis, vaak met de andere internationale studenten, van wie de tentjes naast de zijne staan. Er zijn ook twee Nederlandse eerstejaars: zij verblijven in een caravan. 'It's been terrible', zegt Di Bernardino. Medewerkers van de camping hebben hem gewaarschuwd dat het gaat stormen. Wind is erger dan regen, vindt hij. Deze week vertrekt hij naar vrienden in België. Hij heeft een Italiaanse beurs gekregen om in de Leidse bibliotheek onderzoek te doen voor zijn masterscriptie over Afrikaanse politiek. Maar nu verzamelt hij zijn informatie en werkt in België verder. 'Als ik een plek had gevonden, was ik gebleven. In Italië verwacht je zoiets wel, maar hier niet.' Zijn vergeefse zoektocht, bijvoorbeeld via sites als Kamernet heeft 'veel geld' gekost, zegt hij. 'Omdat ik hier met een Italiaanse beurs ben, sta ik niet bij de Universiteit Leiden ingeschreven en werd het heel moeilijk.' Hij sliep op verschillende

plekken, waaronder een Rotterdams hostel. 'Met zeven anderen, die ook naar Leiden op en neer gingen.'

De Stochemhoeve, een zorgboerderij met bijbehorende camping, heeft regelmatig dakloze studenten te gast. Ze kunnen binnen studeren, en er zijn een paar kamers beschikbaar. Ook hostels in Den Haag zitten vol studenten. Stayokay biedt zelfs speciale *longstay*-aanbiedingen. Mede door de nieuwe Engelstalige opleidingen in Den Haag is het aantal internationale studenten flink gestegen. Dat heeft de druk op de kamermarkt verder opgevoerd.

'Voor het komende semester hebben iets minder dan 1400 studenten zich aangemeld voor huisvesting', laat universiteitswoordvoerder Caroline van Overbeeke weten. 'Er was plek voor 711 studenten, waarvan 445 in Leiden en 308 in Den Haag.'

De universiteit neemt jaarlijks gebouwen over van DUWO om de nieuwkomers in te plaatsen. Voor een *housing fee* van 350 euro kan een internationale student een plek op de wachtlijst reserveren. Bij geen succes wordt het geld teruggestort.

De huurprijzen van deze panden zijn een stuk hoger dan gemiddeld. De maandelijkse kosten van een kamer in Oegstgeest kunnen oplopen tot 530 euro.

'De internationale studenten betalen de hoofdprijs', zegt Kimber Miedema, voorzitter van BRES, de huurdersvereniging van DUWO. Internationale studenten moeten bijvoorbeeld een vast bedrag betalen voor

energiekosten, dat niet wordt verrekend met het werkelijke verbruik. De woordvoerder van DUWO bevestigt: 'Het is een gemiddelde, dus als het heel warm is, of heel koud, hebben ze pech of juist geluk. Ook zijn hun kamers gemeubileerd, dat zit ook in de prijs.'

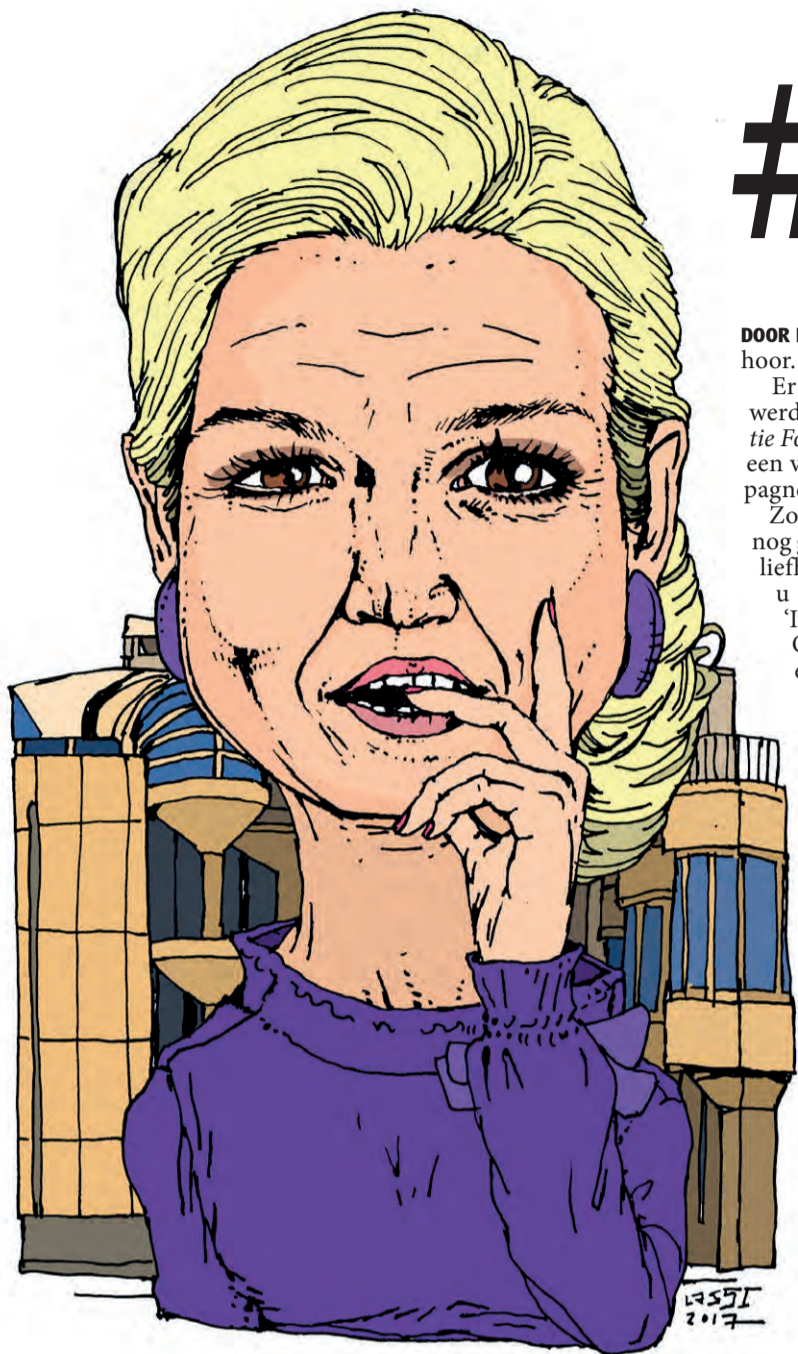
Wie buiten de boot valt, komt terecht op de particuliere markt, die voor nieuwkomers vaak moeilijk te doorgronden is. 'Nederlandse studenten kennen DUWO en weten dat ze zich moeten inschrijven', zegt Marjon Hilhorst, voorzitter van International Student Network Leiden. 'Maar als je hier net aankomt, heb je geen idee.'

Ze merkt het aan de vele smee-mails die binnenkomen. 'Het is frustrerend. De universiteit promoot steeds hoe internationaal ze zijn, maar ondertussen krijgen we hier wanhopige studenten die geen kamer kunnen vinden.'

'Je moet een netwerk hebben', voegt ISN-bestuurslid Nicoló de Sandre toe. Hij woonde een tijd in een *bed & breakfast*. 'Ik kreeg een kamer die ik vier maanden kon gebruiken en vond maar net op tijd iets nieuws. Ik gebruikte alles: Facebook, makelaar-sites, kamerraad, DUWO.' Hij woont nu met twee Nederlandse studenten. 'Ze vinden me nu aardig, maar ze hadden mij niet zelf uitgekozen, vertelden ze me.'

Buitenlandse student zijn namelijk ongeliefd als huisgenoot. Momenteel staat bij een kwart van de 64 advertenties op Kamernet in koeienletters 'NO INTERNATIONALS' - of een variatie daarop.

> Verder lezen op pagina 5

#trots

DOOR FRANK PROVOOST Nee, het gaat niet over het L-woord hoor. Heus niet.

Er was deze week namelijk nog een media-offensief dat werd georkestreerd door *The Academische Uitleeninstatie Formerly Known As Universiteitsbibliotheek Leiden* (in een ver verleden ook wel afgekort tot UBL). En die campagne was wel zorgvuldig gelanceerd.

Zondag stuurde deze *TAUFKAUBL* een tweet, overigens nog gewoon via het Twitteraccount @UBLLeiden (voor de liefhebbers: @LULEiden is nog steeds *up for grabs* – bent u er nog?). Wat was het geval? Nou, juichte de bieb: 'Item @nrc over nieuwe Asian Library @UniLeiden! Oftewel: Ze stonden in de krant!!!! En dan ook nog eens in die deftige!!!

Meteen kwam de gebruikelijke Twitterpolonaise op gang waarin Leidse bestuurders, citymanagers, imagowatchers en andere zichzelf feliciterende bobo's elkaar op de digitale schouders sloegen. 'Vandaag "bruist" Leiden als Stad van Ontdekkingen in het NRC', glom wethouder Robert Strijk. En ook de directeur van Leiden Marketing haakte hossend in: 'BAM! 12 pgs "kennisbijlage" Leiden @nrc, vierde editie al weer! #trots.

Bij Hoevelaken linksaf! En retweeten maar.

Maar heel even terug. Want hoe waren die twaalf pagina's precies in de kwaliteitscourant terechtgekomen?

Nou, daar was grof geld voor betaald. Die zogenaamde 'kennisbijlage' is een gesponsord katern: een ingevouwen reclamefolder die alle NEE-NEE-stickers te slim af is en waarin je alleen met een vergrootglas kunt lezen dat de redactie niets met de inhoud van doen heeft – behalve dan dat er salarissen mee worden betaald.

Even rekenen: de prijs voor zo'n 'commerciële bijlage', zo meldt de NRC-tariefskaart, wordt

weliswaar alleen 'op aanvraag' bekendgemaakt, maar een spread (=2 pagina's) in de zaterdagkrant kost sowieso al 62.400 euro.

Dat bedrag x 6 = *joe doe de mef*.

Inderdaad: BAM!

Kost een paar duiten, maar dan kun je wél twitteren dat je van kennis kolkende metropool niet onopgemerkt is gebleven. En eerlijk is eerlijk: als ik vier maal een bedrag met vijf nullen mocht stuksmijten, was ik ook #trots #alseenaap-metzevenUB's #ookalzijnhetdanonzebelastingcenten.

De *marketing consultant chief executives* zullen ongetwijfeld rekensommen en tabellen paraat hebben waaruit blijkt dat hun braspertij, herstel: diepte-investering zichzelf makkelijk terugverdient. Vanwege de *spin off* en de aanzuigende werking vanuit het cityhoppende consumentenwezen enzo.

Maar toch. Het kan zoveel simpeler en goedkoper: gewoon door de echte krantenkolommen te halen. Dat kost niets en levert evenveel *attention value* op. Je hoeft maar een staatshoofd uit te nodigen (zoals Máxima die vandaag de fonkelnieuwe Asian Library komt openen) en de pers stroomt vanzelf toe.

Even opscheppen: toen *Mare* een paar jaar geleden een belangrijke journalistieke prijs won (#trots), leverde dat een paar berichten op die samen makkelijk op één krantenpagina pasten. Niettemin reageerde de afdeling voorlichting opgetogen: volgens de 'persindex' van de universiteit vertegenwoordigde die redactionele aandacht een waarde van maar liefst 1586 euro – toch nog 236 euro meer dan de prijs (na aftrek van de belasting, zucht) zelf waard was!

Helemaal gratis!

Stel je voor dat je als universiteit een stunt kon verzinnen waardoor je *echt* viraal zou gaan (en dat dus behalve het halve internet ook *RTL Nieuws*, *Hart van Nederland*, *PowNed*, *Editie NL*, *Libelle* én nu.nl achter je aan kwam hollen)... bijvoorbeeld omdat je best bezochte gebouw opeens een compleet andere, totaal belachelijke naam zou geven... Zou dat geen lot uit de loterij zijn?

Colofon

Redactie-adres Reuvenplaats 3, 2311 BE Leiden
Postbus 9500 2300 RA Leiden
Telefoon 071-527 7272
Website mareonline.nl
E-mail redactie@mare.leidenuniv.nl
De redactie is op vrijdag gesloten.
Oplage circa 15000
Hoofredactie

Frank Provoost frank.provoost@mare.leidenuniv.nl

Redactie

Vincent Bongers vbongers@mare.leidenuniv.nl

Bart Braun bbraun@mare.leidenuniv.nl

Anoushka Kloosterman a.skloosterman@mare.leidenuniv.nl

Marleen van Wesel h.g.van.wesel@mare.leidenuniv.nl

Medewerkers

Femke Blommaert · Mattijn de Groot · Holger Gzella ·

Monica Preller · Marit de Roij · Benjamin Sprecher

Fotografie Taco van der Eb · Marc de Haan

Illustraties Bas van der Schot · Bandirah · Silas.nl

Basisontwerp Roeland Segaar, Dokwerk Communicatie

Art direction en vormgeving Marcel van den Berg

Drukwerk Rodi Rotatiedruk, Broek op Langedijk

Advertenties Bureau van Vliet B.V.

Postbus 20 2040 AA Zandvoort

Telefoon 023 - 571 47 45

Redactieraad

Prof. dr. J.C. de Jong (voorzitter) · Prof. dr. F. Israel (vice-

voorzitter) · Dr. Hans Vollaard (secretaris) · Maxim Allaart ·

Asel Arynbaeva · Joline Cramer · drs. Bart Funnekotter ·

Marlou Grobbee · drs. Malou van Hintum · mr. Folkert

Jensma · Josephine Say · Prof. dr. Nico Schrijver

Jaarabonnementen

Een jaarabonnement op *Mare* loopt van september t/m

juni. Belangstellenden kunnen *Mare* thuisgestuurd

krijgen door €35 over te maken op IBAN

NL68RAB00103257950 ten name van Universiteit Leiden

(o.v.v. *Mare* en SAP-nummer 6200092091) en

vervolgens een bevestigingsmail met daarin hun adres

te sturen naar redactie@mare.leidenuniv.nl.

Studenten betalen €25.

Ter controle graag in de bevestigingsmail ook het

studentnummer vermelden.

Adreswijzigingen, klachten en opmerkingen over de toezending

redactie@mare.leidenuniv.nl 071-5277272.

Ingezonden mededelingen

Mededelingen voor het op donderdag verschijnende

nummer moeten uiterlijk de voorafgaande donderdag

16.00 uur in het bezit van de redactie zijn.

ISSN 0166-3690

Column

Oorlog in tijden van Instagram Live

Het is begin september. Op mijn telefoon kijk ik naar Zjenja, een Oekraïense jongen van vijftien die een liedje speelt op zijn gitaar tijdens een live-sessie op Instagram. Zjenja woont in een dorpie vlakbij de frontlijn die de separatisten in het oosten scheidt van de rest van Oekraïne.

Hij speelt *Voiny Sveta*, een nummer over de Majdanrevolutie in 2014 dat ik hem deze zomer vaak heb horen oefenen. Halverwege stopt hij even. Geïrriteerd richt hij zijn camera op de straat langs het huis. Er rijdt een tankcolonne van het Oekraïense leger voorbij. 'Sorry voor het lawaai', zegt hij tegen zijn achttien kijkers. 'Over een minuutje kan ik weer verder.'

Ik heb Zjenja leren kennen in een zomerkamp voor kinderen uit de Donbas, de regio waar de oorlog tussen het Oekraïense leger en pro-Russische separatisten nog altijd voortwoedt. Samen met twintig andere internationale vrijwilligers en enkele Oekraïense docenten gaf ik de kinderen een paar weken Engelse les.

Dat was in het begin een hele opgave. De kinderen in mijn groep konden zich nauwelijks in het Engels voorstellen en durfden ook in het Russisch niet met me te praten. Ik was de eerste buitenlander die ze ooit hadden ontmoet. Wat desondanks meteen opviel waren de verschillen met Nederlandse jongeren van hun leeftijd. Deze kinderen gingen angstaanjagend respectvol met hun docenten om, noemden allemaal natuurkunde of wiskunde als hun favoriete vak en als je ze vroeg wat ze later wilden worden antwoordden ze 'a good person' of 'a nice girl'.

Na een paar dagen werden ze wat opener. Na de lessen lieten ze me op hun telefoon foto's van hun dorp zien terwijl ze me het hemd van het lijf vroegen over Nederland. Door hun timeline scrollend vertelden ze achteloos over de oorlog.

Zo was er Jevgenia, een slim meisje dat iedereen die dat wilde met de grootste zorg van Oekraïense vlechten voorzag. Ze had twee jaar geleden met haar familie moeten

vluchten uit rebellegebied en woonde sindsdien in een opvangcentrum. Ze wilde ingenieur worden.

Ze zat in de klas bij Vlad, een vrolijke jongen met veertien verschillende petjes, wiens vader naar Kyiv was verhuisd om werk te vinden dat er in de Donbas niet meer was. Hij zag hem bijna nooit meer.

De wat oudere docente Nina vertelde me tussen neus en lippen door over haar zoon die vlak voor de oorlog in Moskou was gaan werken en de Oekraïense dienstplicht had genegeerd toen hij daarvoor werd opgeroepen. Hij kon Oekraïne niet meer in. Haar jonge kleinkinderen had Nina enkel op Skype gezien.

En dan was er dus Zjenja met zijn gitaar en zijn sterke Engels, die later in een grote stad wil studeren maar het geld niet heeft om de Donbas te verlaten.

's Avonds haalden mijn leerlingen me telkens over om mee te gaan naar de slaapzaal, waar ze in een kringetje spelletjes deden en mij probeerden te beledigen met de Engelse woorden die ik ze die dag geleerd had. Ze namen selfies en raadden de hoofdsteden van landen waar ze graag naartoe wilden. Met hun eigen docente buiten gehoorsafstand beklagden ze zich over de Oekraïense prestatiecultuur, die van elk leerproces een wedstrijdje maakt waar steeds dezelfde uitblinkers er met alle certificaten vandoor gaan. Het snoep dat de grootste waaghalzen stiekem buiten het kampterrein hadden gekocht werd immer eerlijk verdeeld. Tijdens een stormachtige avond riepen ze na een harde donderklap in koor: "De Russen!" waar ze vervolgens vrolijk om lachten.

Terwijl ik met lichte tegenzin aan een nieuw collegejaar begin, kijk ik op mijn telefoon naar Zjenja, die rustig wacht tot het Oekraïense leger zijn gitaarspel niet meer overstemt. Een jongen met een smartphone en een gitaar. En een oorlog in zijn achtertuin.

MARIT DE ROIJ is student geschiedenis en Russische Studies

Statistiek in de echte wereld

Richard Gill geeft afscheidscollege

Mede door de berekeningen van statisticus Richard Gill kwam Lucia de Berk vrij. Nu gaat hij de universiteit verlaten. 'Ruzie zoeken? Die dingen komen op je weg.'

DOOR BART BRAUN Het Lorentzcentrum, het Leidse centrum voor wetenschappelijke workshops, hield deze week een speciale workshop over *Statistical Theory and the Real World*. Op het programma stonden lezingen over het gebruik van statistiek om quantumverstrengeling aan te tonen, of om een goede schatting te maken van hoe vaak een DNA-match in forensisch onderzoek niet klopt, of om op de beste manier uit te leggen waarom je altijd je keuze moet veranderen in het zogeheten Monty Hall Problem.

De hele workshop is een eerbetoon aan emeritus hoogleraar mathematische statistiek Richard Gill, die vrijdag zijn afscheidscollege geeft. Aan alle problemen hierboven heeft hij gewerkt, en nog veel meer: hij werkte ook aan statistiek voor medische experimenten, en haalde *de Volkskrant* met een ingenieus bewijs dat televisieprogramma *Expeditie Robinson* de stemmen zo sorteert dat altijd een nek-aan-nek race leek te ontstaan. Statistiek in de echte wereld, kortom. 'De quantumstatistiek lijkt misschien heel theoretisch, maar voor mij waren het heel praktische problemen. Ik kon ook ideeën die ik in de medische statistiek had opgedaan, gebruiken voor de quantummechanische vraagstukken.'

Voor het grote publiek is Richard Gill echter vooral de wetenschapper die zich inzette voor de vrijlating van Lucia de Berk. De Berk was een Nederlandse verpleegkundige, die er van werd verdacht een geraffineerde seriemoordenaar te zijn: haar collega's vonden het wel verrekke toevallig dat er tijdens Lucia's diensten meer patiënten stierven. 'Wat me aangreep in de zaak is dat wij,

'Wat me aangreep in de zaak Lucia de Berk, is dat wij met zijn allen echt opgelicht werden.' Foto Marc de Haan

met zijn allen, echt opgelicht werden, zegt Gill. 'In de eerste regels van het arrest stond dat statistiek geen rol had gespeeld bij de veroordeling, maar dat was niet waar. Er werd allemaal amateur-statistiek gebruikt door medici, en die werd vervolgens gezien als medisch bewijs.'

Gills benadering liet zien dat het met die verrekke toevalligheid wel meeviel: de kans dat het puur toeval was dat die patiënten tijdens die

diensten van De Berk overleden, was ongeveer één op tien. Elk jaar zouden dus honderden verpleegkundigen ten onrechte verdacht kunnen worden. Een petitie om haar zaak te heropenen, opgestart door Gill, werd ondertekend door vrijwel alle Nederlandse statistici. De zaak werd heropend, en De Berk werd vrijgesproken.

Voor Gill betekende de zaak een omslag: hij ging behalve quantum-

statistiek ook forensische statistiek bedrijven. 'Op dit moment doe ik vooral het laatste. Ik word bijvoorbeeld door rechtbanken gevraagd om contra-expertise te leveren in zaken waarbij kansrekening een rol speelt. Maar als er iets opduikt, ga ik graag weer verder in de quantumstatistiek.' Zijn verzet tegen vermeend onrecht werd hem niet altijd in dank afgenomen. De Berks ex-werkgever probeerde hem

een spreekverbod op te leggen, en VU-econoom Peter Nijkamp stapte naar de Leidse Commissie Wetenschappelijke Integriteit na kritiek van Gill op een proefschrift dat Nijkamp had begeleid. 'Er is een kans dat die kwestie nog niet afgesloten is, dus daar moet ik nu niets over zeggen. Of ik minder ruzie ga zoeken, nu ik met pensioen ben? Ik hoop het wel. Ik zoek het ook niet op; deze dingen komen op je weg.'

Emoties zoeken in kattenplaatjes

'Lachende honden bijten niet?'

Zo heet de publiekslezing die Pim Martens, hoogleraar Duurzame Ontwikkeling aan de Universiteit Maastricht, vandaag geeft. 'Ik voel dat mijn kat echt heel blij is, maar waarom eigenlijk?'

Tumblr-beroemdheid Lil Bub heeft een kort onderkaakje, vandaar de uitstekende tong.

Hebben dieren emoties?

'Uit onderzoek waarbij honden getraind worden om zo stil mogelijk in een MRI-scanner te liggen, blijkt steeds meer dat er vergelijkbare patronen in de hersenen te zien zijn, als bij mensen. Ook grote onderzoeken van gedragsbiologen, zoals Frans de Waal, geven steeds meer aanwijzingen voor emoties. Wetenschappelijk vind ik dat interessant, maar voor mij is de vraag niet óf dieren emoties hebben, maar hoe je ze kunt herkennen.

Op die eerste vraag zeggen zowel hun baasjes als MRI-onderzoekers: ja.

'Zelf gebruik ik trouwens geen MRI-scans. Mijn onderzoek past in de context van grotere onderzoeksvragen. Ik ben hoogleraar duurzaamheid, maar zelf noem ik het graag "dierzaamheid". Ik kijk namelijk naar de omgang van mensen met dieren. Iets wat we onderzoeken, is hoe mensen denken dat hun huisdier reageert.'

Hoe onderzoekt u dat?

'We lieten mensen foto's van hun honden en katten maken, waarbij ze aangaven van welke emotie er op dat moment sprake was. We kunnen niet controleren of die kat écht boos was, of die hond écht blij, maar we ontdekken wel andere dingen. Dat mensen die een sterkere band met hun huisdier hebben, bij wie het bijvoorbeeld in bed slaapt, beter denken te zijn in het herkennen van emoties.

'Omgekeerd denken ze ook dat hun huisdier menselijke emoties herkent. Hondeneigenaren denken dat vaker dan katteneigenaren. Dat hun dier hen komt troosten, na een rottdag op het werk.'

Kloppen die aannames?

'Daar willen we graag meer onderzoek naar doen. Het draait natuurlijk om onderzoeksfinanciering: mensen vragen om foto's en het invullen van een vragenlijst is gemakkelijk. Maar we willen ook naar de mensen toegaan, met hun hond erbij én een expert.

'Al die foto's hebben we wel aan deskundigen voorgelegd, maar zonder de context blijkt het erg lastig om dierenemoties te herkennen. Dieren maken bovendien minder gebruik van gezichtsuitdrukkingen en zetten hun hele lichaam in.'

Schrijven baasjes niet juist allerlei emoties toe aan hun huisdieren?

'Dat is een grote valkuil, maar aan de andere kant is het helemaal niet erg. We kennen eigenschappen toe aan dieren, die nu eenmaal in ons taalgebruik zitten. En vaak zitten baasjes er niet eens zo ver naast. Vaak ook weer wel.'

Heeft u zelf huisdieren?

'Twee katten. En ook kippen. Regelmatig bedenk ik me wat ik zelf zou invullen bij zo'n vragenlijst. Ik voel dat mijn

kat echt heel blij is, maar waarom dan eigenlijk? Omdat ik hem eten geef? Daarvoor is het belangrijk dat fundamenteel gedragsbiologisch onderzoek wordt voortgezet.'

Deze week komt u alvast met gedragsbiologen en allerlei andere wetenschappers samen, bij de Lorentzcentrum-workshop 'Fellow Brethren, Slaves and Companions: Human/Non-Human Animals Relations in Transformation'.

'Mijn lezing is het enige publieksonderdeel, maar we verdiepen ons deze week met allerlei verschillende disciplines in de relatie tussen mens en dier. Heel interessant, maar ik zie ook dat men geneigd is om het eigen vakgebied af te bakken. "Maar ik ben al twintig jaar gedragsbioloog; ik weet hier veel meer van." Dat is wel zo, maar samen kunnen we juist verder kijken. En soms spreken we elkaar tegen, dat is juist leuk.'

DOOR MARLEEN VAN WESEL

Lezing: Lachende honden bijten niet? Oude Sterrewacht, 14 september, 1700 uur, gratis

Nieuws

Altijd gratis OV

Gratis reizen in het weekend én doordeweeks, behalve in de ochtendspits: daarmee wordt dit collegejaar in Groningen met vijfhonderd studenten een proef gestart. Het gaat om een soort uitbreiding van de weekend-OV, waarbij studenten doordeweeks na negen uur 's ochtends vrij kunnen reizen met de treinen van Arriva en de bussen van Qbuzz in en rond Groningen. Het experiment met de gratisreizenbuitendespits-kaart start later deze maand en moet duren tot 31 juli 2018. Het is een initiatief van Groningen Bereikbaar, waarin onder meer de gemeente, de provincie, reizigersorganisaties en vervoerders samenwerken, als maatregel tegen de overbelaste ochtendspits.

Miljoen voor onderzoek naar aneurysma's

Onderzoekers uit Maastricht, Delft en van het Leids Universitair Medisch Centrum hebben een subsidie van bijna een miljoen euro gekregen, voor de ontwikkeling van een methode om aorta-aneurysma's eerder te ontdekken. Dat zijn uitstulpingen van de grote lichaamsslagader: die wordt plaatselijk dunner en daardoor drukt het bloed de wand plaatselijk naar buiten. Als je dat bij je fietsband ziet gebeuren, weet je dat 'ie elk moment kan klappen, en dat is bij de aorta ook een risico. In veel gevallen wordt een aorta-aneurysma pas ontdekt als het scheurt, en de patiënt sterft. De onderzoekers willen met het geld een methode ontwikkelen om dat te voorkomen: ze gaan de gegevens uit oude scans koppelen aan hightech-MRI-beelden van patiënten. Zo hopen ze informatie te vinden die voorspellend is voor het ontstaan of gevaarlijker worden van zo'n uitstulping.

Lintje voor Jacob Kievit

LUMC-hoogleraar en oud-chirurg Prof. Dr. Jacob Kievit, kreeg maandag na zijn afscheidsrede een lintje. Hij werd benoemd tot Officier in de Orde van Oranje-Nassau. Kievit werkte sinds 1984 bij het Leidse ziekenhuis, waar hij als chirurg patiënten behandelde die complexe hoofd- en halsandoeningen hadden. Later werkte hij op de afdeling Besliskunde, waar zijn leerstoel in 2012 werd omgezet in een leerstoel Kwaliteit van Zorg. Buiten zijn werkzaamheden in Leiden, was hij lid van de Gezondheidsraad tot 2016. Kievit bereikte twee jaar geleden zijn pensioenleeftijd, maar bleef op eigen verzoek in deeltijd aan als hoogleraar.

HoloLens-app af

LUMC-studenten kunnen gebruik maken van augmented reality om alles te leren over het enkelgewricht. Anatomiedocent Beerend Hierck van het LUMC maakte samen met het Center for Innovation aan een app, waarmee een student via de HoloLens van Microsoft naar een hologram van een enkel en heen kijkt, eromheen kan lopen en het onder meer kan laten bewegen. Hiermee is het makkelijker studenten iets te leren over complexe gewrichten, denkt Hierck. De app heet Dynamic Anatomy, en de makers streven ernaar dat dit jaar een gratis versie van de app beschikbaar komt in de MS HoloLens store. Ook kijken ze of de technologie verder kan worden uitgebreid, bij andere vakgebieden, of met meer lichaamsdelen.

Rectificaties

Boven de column van Benjamin Sprecher stond een kop die sprak van 'Pokémons'. Het meervoud van 'Pokémon' is uiteraard 'Pokémon'. Sprecher zelf weet dit, de fout kwam van de Mare-redactie.

In zijn opiniestuk ('Stop deze conservatieve kruistocht') haalt Bram Leven een artikel op onderwijsite ScienceGuide aan, waarin Pieter Duisenberg onderwijs als exportproduct ziet, en studenten als markt. Dat artikel is niet van 23 januari, maar van 18 januari.

Universiteit scherper op integriteit

Aantal vertrouwenspersonen van één naar drie

De universiteit krijgt een nieuwe klachtenregeling wetenschappelijke integriteit. Uit het stuk blijkt dat het aantal vertrouwenspersonen van een naar drie gaat en dat de integriteitscommissies van het Leids Universitair Medisch Centrum (LUMC) en de universiteit worden samengevoegd.

DOOR VINCENT BONGERS Het college van bestuur wil met het samenvoegen van de commissies van het LUMC en de universiteit de 'eensgezinde opstelling van beide organisaties met betrekking tot wetenschappelijke integriteit benadrukken.' Daarnaast versterkt één werkwijze de procedure

als geheel en 'dat voorkomt willekeur.'

Het is niet zo dat ingewikkelde kwesties rond medisch onderzoek op het bordje komen van personen die niet met deze wereld bekend zijn. De commissie krijgt namelijk twee kamers. Een voor zaken die spelen bij het LUMC en een voor integriteitsvraagstukken op de universiteit.

De universiteit heeft nu een vertrouwenspersoon integriteit, namelijk hoogleraar Engels Ingrid Tiekens. Een nadeel van het hebben van slechts een vertrouwenspersoon is dat deze mogelijk te ver afstaat van een klager uit een heel ander vakgebied. Dat vindt het college 'onwenselijk.'

Leiden volgt dan ook het model van de Vrije Universiteit en gaat uit van drie zogeheten wetenschapsdomeinen, oftewel clusters: alfa, gam-

ma en bèta & levenswetenschappen. Voor elke cluster wordt een vertrouwenspersoon aangesteld.

Bijkomend voordeel: het kan voorkomen dat een klager zich niet kan of wil richten tot de vertrouwenspersoon van zijn eigen cluster. Deze heeft dan de mogelijkheid om naar een van de vertrouwenspersonen uit een ander domein te stappen. De vertrouwenspersoon hoeft overigens geen hoogleraar te zijn. Dat was wel zo.

Het LUMC heeft overigens al een eigen vertrouwenspersoon en dat blijft zo.

In de nieuwe klachtenregeling wordt voorgesteld dat de vertrouwenspersoon kan bemiddelen en nagaan of de klacht intern afgehandeld kan worden. Dat is volgens de

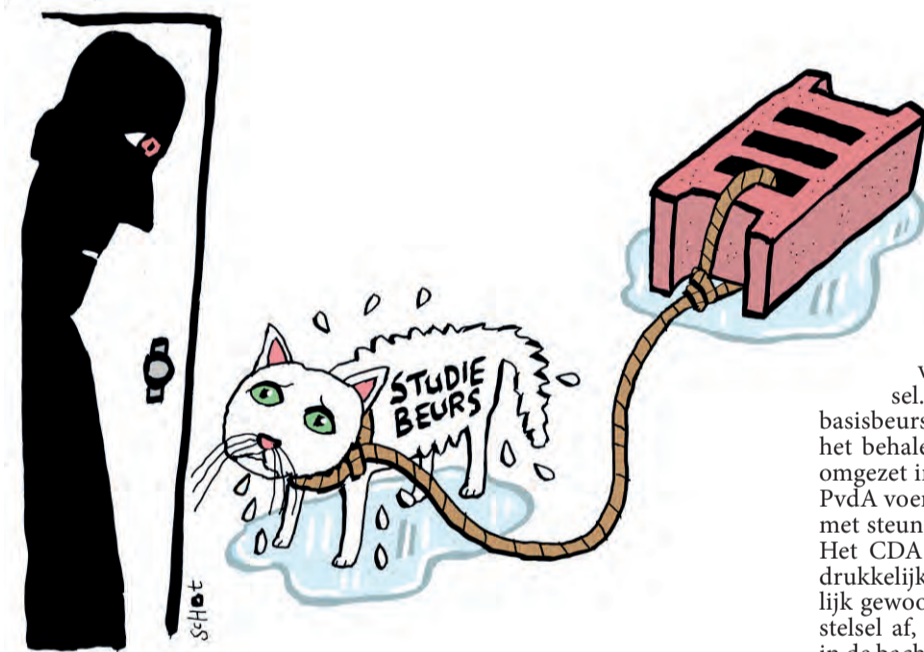
huidige regeling al mogelijk, 'maar het is niet heel gebruikelijk.'

Volgens het college zal een 'meer actieve rol als bemiddelaar er toe leiden dat de vertrouwenspersonen een beter zicht hebben op, en meer controle over, de afhandeling van meldingen of klachten die zijn ingediend.'

Aan de preventiekant gaat er ook het nodige gebeuren. De afdeling academische zaken is bezig met het opstellen van een 'gids voor verantwoorde wetenschapsbeoefening' die voornamelijk bedoeld is voor beginnende wetenschappers.

Landelijk werken de Vereniging van Universiteiten en de wetenschapskoepels KNAW en NWO aan een nieuwe Gedragscode Wetenschapsbeoefening.

Basisbeurs mogelijk terug

De terugkeer van de basisbeurs in de bachelorfase ligt momenteel op de formatietafel. Dat meldde De Telegraaf afgelopen dinsdag, op basis van informatie van ingewijden.

De CU en het CDA zijn beiden geen voorstander van het huidige leenstelsel. Dat verving in 2015 de basisbeurs, de studietoelening die na het behalen van het diploma werd omgezet in een gift. De VVD en de PvdA voerden het nieuwe stelsel in, met steun in de oppositie van D66. Het CDA was destijds ook al nadrukkelijk tegen. De CU wil eigenlijk gewoon helemaal van het leenstelsel af, en het CDA in elk geval in de bachelorfase, maar, schrijft De

Telegraaf: 'Of de basisbeurs terugkeert hangt volgens betrokkenen af van CU en CDA en hoe hoog ze de kwestie opspelen.'

De formerende partijen die het kabinet Rutte III moeten gaan vormen, zijn deze week nog bezig met de onderhandelingen over de begroting. De laatste dagen werd al wel gesproken van de laatste fase van de formatie, maar de uiteindelijke plannen, al dan niet met de herinvoering van de basisbeurs, moeten straks ook nog voor een doorrekening langs het Centraal Planbureau (CPB). Daarna zou de formatie na de verkiezingen van 15 maart eindelijk afgerond kunnen gaan worden. Inmiddels wordt het lastig om het oude record van langste Nederlandse kabinetsformatie intact te houden: op 9 oktober zou de huidige formatie die van het eerste kabinet-Van Agt uit 1977 kunnen inhalen. **MVV**

Krediet niet direct naar universiteit

Minister Bussemaker van onderwijs vindt het niet nodig om het collegegeldkrediet van studenten met schulden direct naar de onderwijsinstellingen over te laten maken.

Studenten kunnen naast hun studievoorschot ook nog geld lenen om hun collegegeld mee te betalen: €167,17 per maand als dat het wettelijk collegegeld is. Dat komt dan maandelijks op de rekening van de student, maar HBO of universiteit schrijven vijf keer per jaar af. Als dat geld er dan niet is – niet denkbeeldig bij iemand met schulden – schrijft de opleiding de student uit. De Hogeschool Rotterdam deed dat vorig jaar bij 300 studenten. De collegevoorzitter van de HR pleitte er toen voor om DUO het collegegeld direct naar de onderwijsinstelling over te laten maken. Dat is voor allerlei andere betalingsverplichtingen van schuldenaars al gebruikelijk: als je in de schuldsanering zit, komt het geld voor je huur bijvoorbeeld niet meer in jouw handen, maar gaat het direct naar de verhuurder. Kamerleden van

de SP en het CDA wilden van Bussemaker weten of het een optie zou zijn.

Bussemaker is tegen: dat zou zowel voor de instellingen als voor DUO extra administratieve belasting betekenen. Schuldstudenten hebben meer aan schuldhulpverlening, en een coulante opstelling van hun hbo of universiteit. De Hogeschool Utrecht is een project gestart dat studievertraging en – uitval onder die groep studenten moet voorkomen, en de minister wil eerst de uitkomsten daarvan afwachten.

Het is onduidelijk hoeveel studenten er landelijk uitgeschreven worden wegens wanbetaling: opleidingen zijn niet verplicht om dat door te geven. Aan de HR ging het om één procent van de studentenpopulatie. Als je dat zou extrapoleren naar heel Nederland, zou het om zeventienduizend studenten gaan. Bussemaker benadrukte eerder al dat je die extrapolatie niet zomaar mag doen: juist deze hogeschool heeft relatief veel studenten uit de lagere inkomenscategorie, en veel studenten met schuldenproblematiek. **BB**

Vindicatbeurzen ingetrokken

Tweehonderd leden van Vindicat zouden zich ernstig hebben misdragen in een sushirestaurant. Het politieonderzoek loopt nog, maar voor de Rijksuniversiteit Groningen (RUG) en de Hanzehogeschool is de maat vol: ze trekken de bestuursbeurzen van de studentenvereniging in.

Het gaat in totaal om 33 duizend euro. De vereniging krijgt een jaar om te bewijzen dat ze hun leven hebben gebeterd, zegt de woordvoerder van RUG in de Volkskrant. Ze kunnen de beurs met terugwerkende kracht terugkrijgen, als zich geen nieuwe incidenten voordoen, en alleen als uit politieonderzoek blijkt dat de verhalen over het sushirestaurant zijn overdreven.

Afgelopen week meldde nieuwsblog Sikkom dat een paar honderd leden een sushirestaurant hadden 'gesloopt' bij een uit de hand gelopen etentje. Ze zouden de bediening hebben geïntimideerd, gordijnrails naar beneden hebben getrokken,

een gat in de wc-deur hebben getrap en flessen wijn hebben gestolen. Vindicat ontkent de aantijgingen. De eigenaar van het restaurant noemde het verhaal 'opgeblazen' en doet geen aangifte, maar de politie doet toch onderzoek in verband met de ophef.

Het besluit van de universiteit en hogeschool komt na een reeks incidenten. Iets meer dan een week eerder kwam de Groningse studentenvereniging in opspraak door de uitreiking van een 'Slet Van De Zomer Bokaal', waarna de subroievereniging Aegir werd geschorst. Vorig jaar belandde een aspirant-lid tijdens de ontgroening in het ziekenhuis, omdat iemand op zijn hoofd was gaan staan. Ook verspreidde een 'bangalijs' van een herendispuut zich ook online. In juli evalueerde een externe commissie de beloofde mentaliteitsverandering van de vereniging: ze kregen een kleine voldoende en een 'laatste waarschuwing'. 'Het is een keer klaar', aldus de woordvoerder. **AK**

Geen Engelse bèta-bachelors

Faculteitsraad stemt tegen de plannen voor informatica, natuurkunde en sterrenkunde

Het plan om drie bacheloropleidingen van de faculteit Wiskunde en Natuurwetenschappen Engelstalig te maken, is weggestemd door de faculteitsraad.

DOOR ANOUSHKA KLOOSTERMAN Vice-decaan Han de Winde maakte voor de zomer het plan bekend om van de bachelors sterrenkunde, informatica en natuurkunde vanaf het collegejaar 2019/2020 volledig Engelstalige opleidingen te maken.

Op de afgelopen faculteitsraadvergadering op 28 augustus stemde

een meerderheid tegen. Het was vier tegen vijf toen het over informatica ging, en één tegen acht bij de overige twee opleidingen.

Internationalisering was een belangrijke reden voor het plan, maar de argumenten om het Engels wél als voertaal in te voeren wegens volgens de raad niet op tegen de tegenargumenten. Ze vinden ook niet dat er sprake is van 'noodzaak', zoals die in de Wet op Hoger Onderwijs staat, meldt een brief aan het faculteitsbestuur van Martijn Janse, voorzitter van de faculteitsraad.

'De raad wil wel benadrukken dat het Engels wel gebruikt kan wor-

den in het onderwijs, indien dit het meest praktisch is. Ze geeft daarom mee als advies dat er pragmatisch omgegaan moet worden met de te gebruiken taal in het onderwijs; als een docent alleen Engels spreekt, kan er overgeschakeld worden naar het Engels.'

'Nederlands is de eerste officiële taal van Nederland en de raad is principieel van mening dat die taal waar mogelijk gebruikt moet worden in het onderwijs,' staat in de brief.

Bij sommige opleidingen kan het wel praktisch zijn Engels als voertaal in te voeren, denkt de raad, bijvoorbeeld als het gaat om een heel

specialistische master die veel internationale studenten trekt. Maar dit geldt volgens hen niet voor bacheloropleidingen. 'Die zijn niet specialistisch en trekken hooguit een beperkt aantal internationale studenten aan.'

Verder meent de raad dat de kwaliteit van onderwijs achteruit zal gaan als er lesgegeven wordt in een taal die zowel de docenten als de studenten niet als beste beheersen. 'Zowel studenten als docenten kunnen zich beter uitdrukken in het Nederlands.'

Daarnaast zien de raadsleden de bachelor als een 'brug' tussen het

Nederlands en Engels, en is de aansluiting van middelbare school naar hoger onderwijs beter als de voertaal de eigen taal is: 'Opmerkend dat de meeste studenten uit Nederland komen en zullen blijven komen.'

Engels als voertaal zou de toegankelijkheid van de opleidingen verkleinen, waardoor de kans bestaat dat 'een deel van de Nederlandse scholieren met hoge potentie verloren raakt, puur vanwege de taal en niet de inhoud.'

De bètafaculteit krijgt overigens wel een Engelstalige opleiding; de bachelor of bioscience gaat, volgens de planning, in 2018 van start.

Stevinpremie: 2,5 miljoen

Wetenschapsfinancier NWO komt met een nieuwe premie voor wetenschap met 'grote maatschappelijke of economische impact.' De Stevinpremie bedraagt 2,5 miljoen euro en kan naar wetenschappers gaan in alle wetenschapsgebieden. Die moet gelijkwaardig worden aan de prestigieuze Spinozapremie.

Staatssecretaris Sander Dekker maakte dat dinsdag bekend bij de uitreiking van de Spinozapremies. 'Volgend jaar staan er bij de Spinoza-uitreiking vijf of zes wetenschappers op het podium: drie of vier Spinozawinnaars en twee Stevinwinnars', aldus Dekker. 'Met deze premie belonen we naast kwaliteit van de wetenschap ook de valorisatie ervan.'

De premie wordt gezamenlijk gefinancierd en vormgegeven door NWO en het ministerie van OCW. Net als bij de Spinozapremies wordt de selectie gedaan door NWO. 'Zowel nieuwsgierigheid gedreven onderzoek als toegepast onderzoek

verdienen daarom in onze filosofie een gelijkwaardige plaats', stelt NWO-voorzitter Stan Gielen in een persbericht van zijn organisatie. Er zullen twee premies per jaar worden uitgereikt aan één of meer personen op basis van de waardering van het gehele oeuvre van de kandidaten. De selectieprocedure is vergelijkbaar met die van de Spinozapremie. Het geldbedrag dat aan de valorisatiepremie wordt verbonden, is bestemd voor verder onderzoek en de bijbehorende kennisoverdracht.

De Stevinpremie komt in de plaats van het Simon Stevin Meesterschap, een eretitel die jaarlijks door het NWO-deelgebied voor Toegepaste en Technische Wetenschap werd uitgereikt, en waar een half miljoen euro subsidie bij hoorde. Het extra geld komt uit de pot van NWO, en gaat dus niet ten koste van andere NWO-subsidies. Die laatst die tot Simon Stevin-Meester werd benoemd was MRI-hoogleraar Andrew Webb van het Leids Universitair Medisch Centrum; hij kreeg de titel vorige week. **BB**

Niet om mee te vechten

Negentig jaar is het Rijksmuseum van Oudheden bezig geweest met het bemachtigen van dit 'reuzenzwaard' van 68,3 centimeter. Nu is het zwaard van Ommerschans, dat behoort tot de iconen van de Nederlandse archeologie, voor het eerst sinds 1927 weer in Nederland en te zien in het museum. Het object komt uit de Bronstijd (2000-800 voor Chr.) en is één van een groep van zes zwaarden. Ze werden niet gebruikt om te vechten, meldt het Rijksmuseum. 'Daarvoor zijn ze te groot en te zwaar. Ze moesten indruk maken door hun esthetische schoonheid en enorme formaat.' Foto Taco van der Eb

Kamer te huur (NO INTERNATIONALS!)

> Vervolg van de voorpagina

'Het lukt veel internationale studenten niet door te dringen tot de Nederlandse studentenkamermarkt, die ook al zo verzadigd is', zegt Hilhorst. 'Het "no internationals" is een groot probleem. En dan zijn er nog veel huizen die alleen studenten uitnodigen die lid zijn van hun vereniging, of iemand met reistijdvoorrang moeten plaatsen. Zo valt een groot deel al af.'

'Als je kan kiezen tussen een internationale student, die je taal niet spreekt en die maar kort blijft, en een Nederlandse student die vier jaar blijft, is de keuze snel gemaakt', zegt ISN-penningmeester Marta op den Akker. 'Ik snap dat echt wel. Maar tegelijkertijd denk je ook: ik ben een persoon! Ik heb een dak nodig.'

'Leiden lag eigenlijk goed op schema om het kamertekort op te lossen, met de Meelfabriek en de Leidse Schans', zegt BRES-voorzitter Miedema. Internationalisering is een 'knelpunt', zegt ze. 'Er zijn nog

2000 woningen nodig.' Op de site van DUWO staat dat in maart 2016 het kamertekort op 2000 stond, met als prognose dat er in 2024 óf 700 kamers te weinig, óf 500 kamers teveel zouden zijn, afhankelijk van het effect van het leenstelsel. 'Maar dat gaat alleen over reguliere studenten. Dat is een probleem: je kan de internationalisering niet in kaart brengen.'

Volgens DUWO is er wel degelijk rekening mee gehouden, maar heeft de instroom de verwachtingen overtroffen. 'Het is niet bij te benen qua bouw', zegt de woordvoerder. De definitieve cijfers zijn nog niet bekend, maar het zijn er 'dit jaar zoveel meer dan andere jaren', zegt hij.

De particuliere woningbouw blijkt ook een grote concurrent. 'We willen 480 kamers bouwen in Den Haag, maar het valt niet altijd mee een goede locatie te vinden. Het grootste obstakel is de prijs. Wij willen onder de 414 euro blijven, zodat bewoners huurtoeslag kunnen krijgen. Maar commerciële partijen vragen voor dezelfde ruim-

tes soms wel 650 euro, en overbieden ons dan. Het is al vaak gebeurd dat projecten zo aan onze neus voorbij zijn gegaan.'

'Ze zeggen dat ze op termijn minder studenten verwachten. Maar Leiden staat hoog in de rankings, en profileert zich ook als internationale universiteit, dus dan is het logisch dat er veel internationale studenten komen', zegt Tariq Sewbaransingh, van de Landelijke Studenten Vakbond (LSVb). 'Dat is niet slecht. Maar het is een voorbeeld van hoe de universiteit ondoordacht omgaat met internationalisering. Als je het doet, moet je ook bijdragen aan sociale integratie.'

'De universiteit belooft nooit woonruimte, niet aan internationale en ook niet aan Nederlandse studenten', zegt universiteitswoordvoerder Van Overbeeke. 'Dat is een eigen verantwoordelijkheid, daar zijn we ook heel duidelijk in. We helpen waar we kunnen, en we zijn ook betrokken bij nieuwbouwprojecten. Maar uiteindelijk is het niet onze verantwoordelijkheid.' **AK**

Eerder opzeggen mag niet. Of toch wel?

DUWO verbiedt internationale studenten de huur vroegtijdig op te zeggen, terwijl dit wettelijk gezien wel mag.

Vanaf vorig jaar juli geeft een nieuwe wet huurders meer vrijheid een tijdelijk huurcontract op te zeggen. Daardoor zou leegstand kunnen ontstaan in de internationale DUWO-huizen. Buitenlandse studenten stromen over het algemeen maar twee keer per jaar in, dus als een student een maand langer aan zijn of haar scriptie werkt, en daarna de huur opzegt, staat de kamer tot het volgende semester leeg.

'Dat zou onredelijk zijn', zegt de DUWO-woordvoerder. 'Daarom hebben we in overleg met de onderwijsinstellingen en huurdersorganisaties een contract opgesteld, waarin de afspraak is dat ze in principe niet op kunnen zeggen.'

Maar mag dat wel? 'Dat is de vraag. De wet is er niet heel duidelijk over. We willen dit in de tussentijd wel zo houden.'

Een medewerker van het Juridisch Loket zegt dat de wet inderdaad onduidelijk is, maar adviseert huurders wel om beroep te doen op het recht om op te zeggen. 'De vraag is eigenlijk: kan je een minimumduur afspreken, waarin de huurder niet tussentijds kan opzeggen? Daar zijn Kamervragen over gesteld, en daarin is bevestigd dat dit kan. Tenminste, als het gaat om een overeenkomst voor onbepaalde tijd, waarin een minimumduur is afgesproken. Als het gaat om een overeenkomst voor bepaalde tijd, dan is deze wel opzegbaar. Dan zouden we de huurder adviseren toch in beroep te gaan, omdat het zo in de wet staat.'

Dat betekent wel dat erover geprocedeerd moet worden. 'En de kans is vrij klein dat dit gebeurt. Als het tot een geschil leidt, zou ons advies zijn om met de verhuurder tot een oplossing proberen te komen.'

Achtergrond

Het Oosten is aan het winnen

En wij raken achterop, zegt de Britse historicus Peter Frankopan

Tot zijn eigen verrassing brak Peter Frankopan door met het boek *The Silk Roads*, waarin hij de wereldgeschiedenis schetst vanuit Aziatisch perspectief. Vandaag spreekt hij bij de opening van de Asian Library. 'Ik ben een historicus, geen profeet.'

DOOR VINCENT BONGERS 'Ik ben geïnteresseerd in voetbal, zegt de aan de University of Oxford verbonden Britse historicus Peter Frankopan (1971). 'Toen ik heel klein was, had Ajax het beste team in Europa. Tegenwoordig komen de beste clubs uit Spanje, maar vooral ook uit de Engelse Premier League. Manchester City, Manchester United, Chelsea en Arsenal zijn wereldmerken geworden. Maar kijk waar het geld vandaan komt. City is bijvoorbeeld in handen van een familie uit de Verenigde Arabische Emiraten. Everton is een club waarvan de helft van de aandelen zijn opgekocht door een Iraniër. Bij Leicester City zwaait een Thaise miljardair de scepter. Britse eigenaars zijn schaars geworden en het worden er alleen maar minder. Dat is het ritme van de wereld waarin we nu leven. Het kapitaal vloeit vanuit Azië naar het Westen.'

Hij wil maar zeggen: het is een route, zoals de Zijderoute waar goederenkaravanen van Centraal Azië naar Europa en het Midden-Oosten werden vervoerd, dat ooit was. 'Als je verder kijkt dan voetbal, zie je de Aziatische invloed ook. Ferretti, de Italiaanse bouwers van luxe jachten is nu van de Chinese Weichai Holding, een staatsbedrijf. De Bin Laden Group, inderdaad de familie van Osama, uit Saudi-Arabië heeft een meerderheidsbelang in de grootste marmergroeve in Carrara, Italië. De connecties zijn er. Het is van belang om dat te weten.'

Frankopan is directeur van het *Oxford Centre for Byzantine Re-*

search en Scaliger gasthoogleraar aan de Universiteit Leiden. Vandaag, bij de opening van de Leidse Asian Library in de Pieterskerk, geeft hij de *keynote speech*, die gebaseerd zal zijn op het boek dat hij in 2015 publiceerde. In *The Silk Roads, a new history of the world* bekijkt hij de wereldgeschiedenis niet uit het perspectief van Europa, maar neemt Azië als middelpunt van historische ontwikkelingen.

De handel in zijde en granen, de honger naar olie en gas, maar ook de verspreiding van religies en ideeën zorgden voor complexe connecties en netwerken tussen volkeren en gebieden. Zijn boodschap: de Verenigde Staten en Europa krijgen steeds minder invloed. We raken achter op Azië.

The Silk Roads sloeg in als een bom, dit tot grote verrassing van Frankopan zelf. 'Als ik naar feestjes ging en vertelde dat ik onderzoek deed naar bijvoorbeeld Kazachstan zeiden mensen dat ik niet goed bij mijn hoofd was. Mijn lezingen in Oxford trokken nooit veel publiek. Ik had weinig verwachtingen toen ik het boek schreef. Ik heb geluk gehad, de timing was juist. De enorme investeringsprogramma's van China in andere delen van Azië en in Afrika, hebben bijvoorbeeld de belangstelling aangewakkerd. De nadruk in het publieke debat over het boek is komen te liggen op de mogelijke ondergang van het Westen. Europa wordt in sommige media zelfs afgeschilderd als een oude man die haast door zijn knieën zakt.'

Dat beeld wil hij graag nuanceren.

'Ik ben een historicus, geen profeet. Ik kan niet in de toekomst kijken, maar ik zie ritmes in de wereld. Je ziet duidelijk de macht verschuiven van west naar oost. Ik het is onzin om maar tegen het Westen aan

te schoppen met een verhaal dat het hier helemaal misgaat. Europa is nog steeds de beste plek voor een baby om ter wereld te komen. De levensverwachting is hoog, de kans dat je leert lezen en schrijven is groter dan ooit. We hebben een hoogstaande cultuur waar we trots op mogen zijn. De landen in Europa kunnen het redelijk goed met elkaar vinden. De Brexit zorgt ervoor dat er het nodige servies door de keuken vliegt, maar er zijn geen massale volksoptstanden, of staten die in elkaar storten.

'Maar als je goed naar de cijfers kijkt, dan zijn er tekenen dat het de verkeerde kant op gaat. De mogelijkheden tot economische groei worden minder. De komende generatie in Europa krijgt het minder goed dan hun ouders. Het lijkt er toch op dat er een zachte neergang is ingezet.'

In andere delen van de wereld is dat wel anders. 'Landen als Turkmenistan en Kazachstan worden steeds belangrijker. Ze hebben niet alleen de fossiele brandstoffen waar de wereld nu nog, vaak met flinke tegenzin, op draait. Ook de grondstoffen voor nieuwe technologieën zijn geconcentreerd in Azië.' En ook op het wereldtoneel roert Centraal-Azië zich. 'De vredesgesprekken over Syrië vinden plaats in Astana, de hypermoderne hoofdstad van Kazachstan. Daar komen dele-

gaties uit Syrië, Turkije, Iran, en China. Europa heeft het te druk met zichzelf om mee te doen. We hebben de kennis en energie niet om een rol te spelen in dit deel van de wereld. We raken steeds meer in onszelf gekeerd.'

Dat geldt ook voor de Verenigde Staten. 'Saudi-Arabië, India en China krijgen steeds meer belangstelling om invloed uit te oefenen op hun achtertuin. Hoe blijft de VS relevant in Azië, als de nadruk ligt op 'make America great again?'

Waarom zouden landen in Azië trouwens het Westen ook als voorbeeld zien? 'Europa is een continent van geweld. De Holocaust vond daar plaats. We zijn fantastisch goed in dood en verderf. En we exporteren dat ook nog eens heel graag: we kunnen niet wachten om meer wapens te verkopen aan de Saoedi-Arabië en Pakistan.'

In het Westen ontbreekt het ook aan ideeën voor de toekomst. 'Dat valt op als we vergelijken met China. Of met Saudi-Arabië. Dat is een land waar je op

twee manieren naar kunt kijken. Je kunt zeggen dat de mensenrechten daar niet op orde zijn. Dat klopt, maar het heeft wel een plan waar het in 2030 wil staan. Ik weet niet hoe het in Nederland is, maar in Groot-Brittannië kunnen we niet eens een paar maanden vooruit plannen: 'Hmmm, Brexit... oké, wat nu?' We hebben geen idee wie er straks achter de hotelbars staat of het fruit van de bomen gaat plukken.'

Europa raakt in de stress van ideeën die anders zijn dan de onze, zegt de historicus. 'Het is onbegrijpelijk dat scholieren en studenten vrijwel niets weten over Azië, of van de geschiedenis van de islam. We blijven ze maar lessen geven over de Gouden Eeuw en de Eerste Wereldoorlog. Ook bij politici is er een gebrek aan kennis. Daar schrik ik van. Hoeveel politici spreken er Russisch, Arabisch of Chinees? Vaak gaat hun kennis over ontwikkelingen in Azië niet verder dan wat ze lezen in de krant.'

Historici moeten ook goed kijken naar hun eigen rol, aldus Frankopan. 'Het zou goed zijn als politici trainingssessies krijgen van historici. Niet om hen te vertellen wat ze moeten doen, maar leg uit wat de achtergrond van een bepaalde regio is en dan moeten ze vervolgens zelf maar conclusies voor hun beleid trekken.'

Gebrek aan kennis los je op door beter onderwijs. 'Wat dat betreft is de Asian Library ook zo belangrijk. De Universiteit Leiden heeft gelukkig al eeuwen haar blik gericht op de wereld buiten Europa. Logisch: zeventig procent van de wereldbevolking leeft in Azië. Als die mensen en masse besluiten dat ze geen jeans meer willen dragen, Nederlands bier willen drinken of meer wortels gaan eten, dan heeft dat een enorm economisch effect.'

Peter Frankopan, *De Zijderoutes, een nieuwe wereldgeschiedenis*. Uitgeverij Spectrum 752 pag. € 49,99

De skyline van Shanghai. 'Je kunt zeggen dat de mensenrechten in China niet op orde zijn, maar land het heeft wel een plan waar het in 2030 wil staan.'

Katherine Boone (rechts) die net na haar achtste een geslachtsveranderende operatie heeft ondergaan, praat met haar arts dr. Christine McGinn, die eveneens transvrouw is. Foto Andrew Spear/New York Times/Hollandse Hoogte

Ontsnappen uit het verkeerde lichaam

De medische dilemma's bij genderdysforie

Wie kinderen die ongelukkig zijn in hun geslacht wil behandelen, zit tussen twee vuren, zegt Martine de Vries, hoogleraar 'Normatieve aspecten van de geneeskunde'. Vandaag geeft ze een lezing over genderdysforie.

Genderdysforie? Het woord 'dysforie' komt uit het oud-Grieks, en betekent letterlijk 'iets slechts dragen'. Het duidt een diepe ongelukkigheid aan. 'Gender' komt uit het Engels, en gek genoeg bestaat er geen Nederlands woord voor. Het is heel nadrukkelijk iets anders dan geslacht (*sex*). Je biologie bepaalt of je geboren wordt als jongetje of als meisje. Geen van beide, of iets ertussenin kan ook; dat heet 'intersex'.

'Gender' is de verzamelbak waar we alle niet-biologische aspecten van mannelijkheid en vrouwelijkheid in bezemen. Dat meisjes een vagina hebben is *sex*, dat ze roze kleertjes dragen is *gender*. Hier valt nog minder een harde scheidslijn te trekken dan bij de biologie: vrouwen kunnen een beetje mannelijk zijn, mannen heel erg vrouwelijk, en sommige mensen voelen zich geen van beide. Geslacht en genderidentiteit zijn niet bepalend voor je *geaardheid*: de mensen waartoe je je aangetrokken voelt.

'Veel mensen halen die drie zaken door elkaar, en dat maakt discussies nog ingewikkelder', zegt kinder-endocrinoloog en ethicus Martine de Vries. Zij werd woensdag benoemd tot hoogleraar. Bij personen met genderdysforie overlapt de genderidentiteit niet met het biologische geslacht: ze zitten gevangen in het lichaam van de andere sekse. Het Leids Universitair Medisch Centrum heeft een polikliniek voor genderdysforie minderjarigen. Een gedeelte van degenen die zich daar melden, krijgt uiteindelijk, op volwassen leeftijd, een geslachtsveranderende operatie.

Mensen met anorexia zijn ook ongelukkig over hun lichaam, maar die krijgen geen liposuctie. Waarom proberen we niet om de ongelukkigheid weg te nemen? 'Omdat het al sinds de jaren veertig steeds duidelijker is geworden dat die aanpak op geen enkele manier slaagt', aldus De Vries. Je kunt het niet genezen, want het is geen ziekte: 'Het is een variatie in hoe mensen zijn, en daar moeten we als samenleving mee om zien te gaan.'

Dat genderdysforie toch in de psychiatrie-bijbel DSM-5 staat, heeft vooral te maken met het feit dat zo'n genderbevestigende behandeling vergoed moet worden door verzekeraars. 'We krijgen kritiek van mensen die zeggen: "Je bent gek dat je dit met minderjarigen doet." En we krijgen kritiek van belangenverenigingen voor transgenders, die zeggen dat we onnodige barrières opwerpen en mensen onzinnig lang laten wachten. Die sociale dimensie komt keihard je spreekkamer binnen.'

Wat voor barrières? Een chirurg heeft een Artsen-eed afgelegd, en gaat niet zomaar opereren. Wie zich bij een genderdysforie-poli meldt, moet eerst praten. 'Ik zou nooit een jongere behandelen die zegt dat de psychologische begeleiding niet hoeft. Als je in die periode van je leven met klachten komt, dat betekent heel veel. Genderdysforie gaat vaak gepaard met schooluitval, depressies, en het aanleren van verkeerde manieren om met tegenslag om te gaan. Ook heeft een opvallend groot gedeelte – tot bijna tien procent – een vorm van autisme. Wij zien dat deze groep heel kwetsbaar is. Ik snap dat de belangenvereniging het niet-ziek zijn benadrukt, maar dat betekent niet dat jongeren geen ondersteuning behoeven tijdens hun behandeling.'

Bij nog niet-puberende kinderen geldt er nog een barrière: ze moeten het eerste begin van de puberteit

meemaken. Dan wordt hun lichaam dus mannelijker of vrouwelijker. Bij de meerderheid van de kinderen gaat de dysforie dan over; zij hebben geen behandeling nodig. De Vries: 'Bij zo'n twintig procent wordt het juist erger. Stel je voor: je voelt je man, maar je wordt ongesteld. Dat is echt rampzalig voor ze. Of je voelt je vrouw en je lichaam wordt steeds mannelijker. Je hoeft niet eindeloos te laten zien dat je dysforie toeneemt, maar dat eerste stukje puberteit meemaken is een essentieel onderdeel van de diagnose.'

Als die is gesteld, komen de kinderen in aanmerking voor puberteit-onderdrukkende hormonen. Die kan je relatief ongestraft nemen: als je ophoudt met je medicatie, ga je alsnog de puberteit in. Vanaf je zes-

'Mama, wanneer valt mijn piemel er af?'

tiende kom je in aanmerking voor geslachtshormonen: jongens die zich vrouw voelen krijgen oestrogenen, meisjes die jongen willen worden krijgen testosteron. Vanaf je achttiende mag je echt onder het mes.

Wat veroorzaakt genderdysforie? In breinen van transgenders ziet een bepaald onderdeel van het voorbrein er anders uit. Bij mannen is dat stukje hersenen gemiddeld twee keer zo groot, en bevat het meer zenuwcellen dan bij vrouwen. Bij transvrouwen lijkt dat gebiedje ook vrouwelijker: hun hersenen passen dus bij hun genderidentiteit.

De grote vraag is dan natuurlijk wat dát dan weer veroorzaakt. Blootstelling aan hormonen tijdens de zwangerschap lijkt een rol te spelen, maar genetica ook. Eeneiige tweelingen – die genetisch identiek zijn – zijn vaker allebei trans dan twee-eiige tweelingen, die voor vijftig procent

dezelfde genen hebben. De Vries: 'Er is alleen nog een begin van onderzoek, maar als iets multifactorieel is, dus verschillende oorzaken heeft, is het altijd moeilijk om conclusies te trekken.' Een bloedtest of hersenscan die vertelt of iemand in aanmerking komt voor een geslachtsverandering is in elk geval nog lang niet aan de orde.

Hoe vaak komt het voor? Verschillende bronnen komen allemaal uit op nul komma nog wat procent, voor volwassenen, maar geven ook meteen aan dat het geen echt goede bronnen zijn. Slechts een gedeelte daarvan gaat echt in transitie, maar ook daar zijn geen echt goede cijfers van.

De Vries ziet alleen minderjarigen, en daar is het verhaal nog ingewikkelder.

Jongeren zijn echt een andere categorie dan volwassenen. Bij jonge kinderen bijvoorbeeld past gender-atypisch gedrag bij een normale ontwikkeling. Jongetjes die een jurkje uit de verkleedkist aantrekken, dat is volkomen normaal. Onze samenleving is ook relatief tolerant voor gender-atypisch gedrag: meisjes mogen hun haar net zo kort knippen als hun broertjes, bijvoorbeeld. Je hoort dat jongens soms aan hun moeder vragen wanneer hun piemel eraf zal vallen, want dat moet bij mama ook zijn gebeurd, denken ze. Meisjes denken dat 'ie nog wel aan gaat groeien. Wanneer deze gevoelens persisteren kan ook de wens ontstaan om van het andere geslacht te zijn. Vaak is daarbij de echte dysforie niet aanwezig. Die afkeer van het eigen lichaam komt echt pas in de puberteit.'

Zorgt die tolerantie voor verandering in de spreekkamer? 'Het feit dat de media transgenderjongeren sympathiek neerzetten, zorgt voor meer openheid. Mensen durven meer naar voren te stappen, en komen ook op

jongere leeftijd. Ook komen er mensen die niet in die trein naar een volledige transitie willen stappen. Transmannen die wel de borsten laten verwijderen, maar geen penis hoeven, bijvoorbeeld. Je ziet steeds beter hoe gevarieerd de groep is; het is een spectrum, en ook daar moet je open voor staan.'

Ook beleidsveranderingen kunnen belangrijk zijn. Het feit dat je ook voor je geopereerd bent al in de gemeentelijke administratie van geslacht kunt veranderen, is volgens De Vries 'extrem belangrijk' geweest. 'Mede daardoor stellen veel mensen de operatie uit: het geeft rust.'

Over genderneutrale toiletten en aanspreekvormen zijn de meningen in transitiebaar verdeeld. Heb je net dat complete traject doorgaan, word je nog steeds niet met 'meneer' aangesproken. Je doet niet de gehele groep er plezier mee, in elk geval.'

Wat moeten zorgverleners weten over genderdysforie? 'Ik maakte mee dat een patiënte van mij op de Eerste Hulp lag, en stelselmatig met haar jongensnaam werd aangesproken; dat was voor haar extreem pijnlijk. Verdiep je heel even, daar is het patiëntendossier heel handig voor. En onthoud dat je goed moet uitzoeken wat voor patiënt je precies voor je hebt. Iemand die bij de gemeente geregistreerd staat als man, wordt bijvoorbeeld niet opgeroepen voor het uitstrijkje. Maar aan de binnenkant kan nog wel een baarmoeder zitten, waarin baarmoederhalskanker zou kunnen ontstaan. Omgekeerd hebben transvrouwen nog een prostaat. Het feit dat je ingrijpt, maakt dat deze populatie bijzondere aandacht behoeft.'

DOOR BART BRAUN

LUMC Pride Summer Seminar: Gender Dysphoria, Colledgezaal 3, 14 september, 17:45

071 - 527 ...

Achtergrond

Muurgedichten in gebarentaal

In Leiden zijn al meer dan honderd muurgedichten te vinden, in verschillende talen en schriften. Over een maand komt er eentje bij in gebarentaal.

Projectdirecteur Pepijn Reeser van het Taalmuseum, hoe ziet een muurgedicht in gebarentaal eruit?

'Het is een vrij vluchtige vorm van poëzie, zonder dichtbundels, maar in 2004 is er een regisseur mee aan de slag gegaan, wat resulteerde in de dvd *Bewogen*. Een van de gedichten daarop, *Polder* van Wim Emmerik, zal in elk geval de komende drie jaar te zien zijn in de Hortus Botanicus, op een scherm van 75 inch. Dat is echt wat anders dan je thuis hebt hangen. Het moet immers in alle weersomstandigheden te zien zijn. Eerst dachten we aan projectie op een muur, maar bij een test ontdekten we dat er veel te veel buitenlicht is.'

Waar komt dit idee vandaan?

Oorspronkelijk komt het uit de koker van Victoria Nyst van het LUCL, die al heel lang onderzoek doet naar gebarentaal. Tegelijkertijd wilden wij als Taalmuseum iets doen met de muurgedichten van Stichting Tegen-Beeld. We gaan na twintig jaar een nieuwe website voor Tegen-Beeld bouwen en er komt dus een bijzonder, nieuw muurgedicht.

Misschien een domme vraag, maar dove personen kunnen de huidige muurgedichten toch gewoon lezen?

'Dan ga je voorbij aan het feit dat het geschreven Nederlands echt een andere taal is. Voor veel doven is dat eigenlijk de tweede taal. Er ligt nu een wetsvoorstel klaar, voor wettelijke erkenning als taal. Vanuit de dovengemeenschap wordt daar echt naar gehunkerd. Tegenwoordig wordt het door de wetenschap en de maatschappij gelukkig wel als taal geaccepteerd.'

Vroeger niet?

'In het dovenonderwijs vond men vanaf het begin van de twintigste eeuw juist dat doven zoveel mogelijk moesten leren praten, om goed mee te kunnen doen in de samenleving. Op sommige dovenscholen was gebarentaal zelfs verboden. Dat leverde een tik op de vingers op, of een boete. Ook de Nederlandse doveninstellingen hebben dat veel later pas stapsgewijs herzien. De meest conservatieve school ging in de jaren negentig pas overstap.'

Poëzie in gebarentaal, hoe werkt dat? Kunnen gebaren rijmen?

'Alledaags taalgebruik is functioneel en effectief, dat geldt ook voor gebarentaal. Maar dat kun je loslaten. Door gebaren langer te maken, ze anders te verbinden, een bepaald ritme aan te brengen. Bovendien kan poëzie uiteraard ook in de boodschap zitten. In *Polder* vind je dat allebei.'

De crowdfunding voor het gedicht op Voordekunst.nl is al bijna rond...

'Ja, maar toen we die actie lanceerden, gingen we nog uit van projectie, wat een stuk goedkoper is. Een extra bijdrage kan dus geen kwaad. Maar we gaan er wel vanuit dat we het 14 oktober kunnen onthullen, tijdens het Gebarentaalfestival. Een jaarclub van Minerva is momenteel nog aan het inzamelen, net als enkele andere partijen.'

Het Taalmuseum is zaterdag ook bij de Nacht van Kunst en Kennis. Wat gaan jullie doen?

'We hebben een handschriftenlaboratorium in het Academiegebouw. Met grafologen, die op basis van je handschrift iets over jou proberen te vertellen, maar het gaat bijvoorbeeld ook over de zorg dat handschriften steeds slechter worden.

'Over schrift gesproken: we willen ook graag een gedicht in braille, op een brugleuning in Leiden. Braille is geen eigen taal, zoals gebarentaal, maar een schriftmethode. Volgens ons past dat wel bij alle muurgedichten in verschillende talen en schriften.' **MVV**

Leidenaren deden dit niet

Squatters Tour voert langs Leidse hotspots

Rellen tijdens de kroning van koningin Beatrix, 30 april 1980. Foto Hollandse Hoogte

In tegenstelling tot hun Amsterdamse collega's waren krakers in Leiden behoorlijk beleefd. Tijdens de Nacht van Kunst en Kennis geven historici een rondleiding.

DOOR VINCENT BONGERS Geschiedenisstudent Merel Snoep staat in de stromende regen voor Rapenburg 50, een studentenhuis. In 1977 stond het pand echter leeg, totdat op 28 december een groep jongeren het huis kraakt. 'Een uur nadat de actie begint, staat de politie voor de deur', vertelt Snoep. 'We doen niet open. Jullie komen er niet in. Dat is huisvredebreuk. We zitten hier al 24 uur', liegen de krakers van Rap 50 tegen de politie.'

Tijdens de Nacht van Kunst en Kennis, geeft Snoep samen met medestudent Charlotte van Rooden en docent geschiedenis Bart van der Steen, een zogeheten *Squatters Tour*: een wandeling langs panden die tussen 1970 en 1990 in Leiden zijn gekraakt.

'We starten onze wandeling met een klassieke kraakactie', legt Snoep uit. 'Een groep jongeren die vanwege de woningnood een pand bezet. Het zijn types die niet met zich laten sellen. Als ze later in de rechtbank staan, zegt de rechter tegen de krakers dat hij wel eens een kijkje wil nemen in het kraakpand. 'Het is jofel van u, dat u langs wilt komen', krijgt hij als antwoord, 'maar uiteindelijk wint het grootkapitaal altijd.'

De studenten zijn als *research trainees* verbonden aan een onderzoeksproject naar de Leidse kraakgeschiedenis, onder leiding van Van der Steen en Peter Burger, docent journalistiek en nieuwe media. Aan de hand van krantenberichten hebben ze een interactieve kaart van Leiden gemaakt met kraakacties. Van der Steen: 'We hebben 220 kraakacties geteld.'

Hij is overigens ervaringsdeskundige. 'In 2005 hebben we de

leegstaande Leonarduskerk aan de Haagweg gekraakt, een actie van de SP-jongeren, waarvan ik lid was, en de Leidse Kraakgroep. We vonden dat Leiden te weinig onderdak bood aan uitgeprocedeerde vluchtelingen. Ik stond met knikkende knieën bij de voordeur van de kerk en had mijn telefoon beet om de politie op de hoogte te brengen van onze actie. Na een uurtje kwamen ze langs om te kijken. Het ging er heel kalm aan toe. Na een week zijn we weggegaan.'

Van Rooden: 'Veel van de Leidse acties die wij onderzoeken worden niet door woedende groepen jongeren met anarchistische ideeën uitgevoerd, maar door een heel ander type krakers. Een goed voorbeeld is het jonge gezin dat in 1979 het pand Langebrug 103 kraakt: een stel met een baby dat geen eigen huis kan krijgen maar tot hun frustratie wel overal leegstand om zich heen ziet. Het officiële standpunt van de gemeente is dat iedereen die kraakt het voor zichzelf verpest, maar in de praktijk wordt er lang niet altijd hard opgetreden. Sterker nog, achter gesloten deuren wordt het nodige geregeld om dit soort "crepeergevallen" toch aan onderdak te helpen.'

Van Rooden: 'Al veel eerder, in 1970, kraakt een echtpaar met een kind van twee een leegstaand huis in het Bethlehemshof. Snoep: 'De politie pikt het gezin uiteindelijk op. Ze kunnen nergens terecht en verblijven een aantal weken op het bureau.'

Tegen het *Leidsch Dagblad* vertelt de vader: 'De agenten leven mee, komen af en toe een praatje maken en brengen zomaar eens een fles cider. Ik mag er tot 's avonds laat liggen lezen. Wel gaat 's nachts de celdeur op slot.' Toen het gezin een huis kreeg toegewezen op de Kijfgracht, bleek dat intussen ook al gekraakt. Omdat de vader het pand niet wilde laten ontruimen, keerde het gezin ging weer terug naar het politiebureau en tot ze een nieuwe woning kregen.

Van Rooden: 'In de jaren zeventig zie je vooral dit soort kraakacties. In

Die krakers hebben van mij een knap tapijtje verdiend!

Aanbiedingen.
 Huisen 10/50 en meer schuifdeuren voor 318,-
 10/50 en meer schuifdeuren voor 259,-
 Partoude Partoude prima kwaliteits tapijt van 299,- voor 224,-
 nieuw set terrasmeubelen van 290,- voor 259,-
 Staaltrilplaat Nieuwe Kengge vliegtuigen meer van 4,- voor 17,95

F. van Duuren B.V.
 HOOGGRACHT 18/MIDDELWEG 11 LEIDEN TEL: 071-13 14 93 WAND- EN VLOERENBEDRIJF

De langzaamste tapijtlegger van Leiden!

Advertentie in het *Leidsch Dagblad*, 1980

de jaren tachtig zijn het vaker groepen jongeren. Het is heel interessant om te zien hoe in Leiden wordt gereageerd op de hevige Amsterdamse krakersrellen. Zowel Leidse krakers als hun sympathisanten zeggen: 'Hier doen we het anders. We gaan niet met stenen gooien.'

Maar toch loopt het soms uit de hand, zegt Van der Steen. 'In 1984 wordt Breestraat 122 bezet. De krakers vertrekken uiteindelijk, maar barricaderen nog wel het huis. Ze gooien de zijstraat open en gebruiken de stenen om obstakels op te werpen. Als de politie het gebouw betreedt, blijkt dat de deuren op de trappen zijn bevestigd en zijn ingesmeerd met groene zeep: een glijbaan om het de autoriteiten lastig te maken. Er ontstaat een grote vechtpartij tussen politie en krakers, waarbij zelfs een waarschuwingschot wordt gelost.'

Snoep: 'Op onze site krakeninleiden.nl besteden we ook aandacht aan de invloed van kraken op de cultuur. Zoals bijvoorbeeld het liedje "Twee mobiele ogen die keken de kraker aan" van de Leidse groep Rubberen Robbie over het ontruimen van een kraakpand'

Snoep: 'Heel grappig is de advertentie in het *Leidsch Dagblad* van 22 maart 1980 waar Fer van Duuren, naar eigen zeggen de "langzaamste tapijtlegger van Leiden" belooft óók in een "kraakpand dat kraakt onder de dreunen van de Mobile Eenheid" rustig de tijd te nemen om "iets moois" van de vloer te maken.'

Bij die reclame poseren twee tapijtleggers zogenaamd bij de ontruiming van de Vondelstraat in Amsterdam.

Een ander kleurrijk figuur dat tijdens het onderzoek telkens opdook, was Ed van Tol. 'Hij kraakte in 1974 een huis waarvan de eigenares pas een paar uur eerder was overleden', vertelt Van Rooden. 'Het is nou eenmaal zo: de een zijn dood helpt de ander uit de woningnood,' zei hij tegen de *Leidse Courant*. Later werd Van Tol juist de schrik van de krakers vanwege de agressieve manier waarop hij met zijn bedrijf Bouvier Bewaking Holland leegstaande panden bewaakte. Hij zette honden in en was niet vies van een knokpartij. In 1990 begaf hij zich zonder veel succes met de Anti-Afpak Partij (AAP) in de gemeentepolitiek. 'Hij wil bijvoorbeeld dat alle ambtenaren ABL: Algemeen Beschaafd Leids gaan spreken,' aldus Van Rooden.

Snoep: 'Het "kattenvrouwtje" Pleuntje van Poelgeest is ook iemand die je steeds tegenkomt. Ze is 65 als ze voor het eerst in Leiden gaat kraken.' Ze haalt al in 1963 de nationale kranten vanwege haar verzamellust voor zwerfdieren. In Noordwijkerhout heeft ze tegen de zestig honden en katten in huis gehad. Nadat haar huisje in Noordwijkerhout afbrandt, zwerft ze een korte periode rond, waarna ze omstreeks 1975 in Leiden aankomt. Ze overlijdt in 1982 op een, uiteraard gekraakte, woonboot. Van der Steen: 'Ze is dan 73 en de oudste kraker van Leiden, en ik durf zelfs wel te zeggen van heel Nederland.'

Follow You (2013), van de Chinese kunstenaar Wang Qingsong, die in zijn werk de razendsnelle modernisering van zijn land becommentarieert. Foto Wang Qingsong

Mikken op middelmaat

Waarom tegelijkertijd de meeste én beste studenten trekken niet samengaan

In de race om nieuwe studenten laten universiteiten de toelatingseisen vieren. Gevolg: drukte en een slechtere leeromgeving. Waarom doen we onszelf dit aan, vraagt **Willem van der Does** zich af.

Nederlandse universiteiten verheugen zich in grote populariteit. Vlak voor het begin van het academisch jaar waren er volgens Studielink 9000 meer aanmeldingen dan vorig jaar, ruim 13 procent groei. Deze groei komt voor een groot deel op het conto van buitenlanders, die op onze Engelstalige opleidingen afkomen. Geef ze eens ongelijk; studeren in Nederland is goedkoop en onze universiteiten staan hoog in de ranglijsten. Dat die positie niet is gebaseerd op onderwijs - maar op onderzoeksreputatie - zal de meesten niet uitmaken, als ze het al weten.

De groei is onevenredig verdeeld, ook in Leiden. Psychologie had vorig jaar 478 eerstejaars (8 procent van landelijk totaal 5.690). Dat is al erg veel voor een arbeidsmarkt die verzadigd is van psychologen. Dit jaar zaten we één week voor de start van het academisch jaar tegen een voorlopig cijfer van 916 aan te kijken. Koppen tellen bij het eerste college leidde echter tot een voorlopig aantal van ca. 720, een stijging van 50 procent.

In *Mare* ('Passen ze ook allemaal?', 7 september) complimenteert het bestuur van psychologie zichzelf met het feit dat die 720 ook ongeveer

het aantal was waar men op rekende - dit dankzij vele uren 'researchwerk': 'Dat is echt heel knap gedaan.' Als zich alsnog 100 studenten extra zouden melden, zou dat volgens hetzelfde bestuur 'echt een drama' zijn. Verder wordt de voortdurende onzekerheid betreurd. Het leidt tot 'korte lontjes' op de werkvloer en 'medewerkers slapen er slecht van'.

Dat hebben we dan toch echt aan onszelf te danken. Waarom doen we onszelf dit aan, ook bij andere opleidingen? Onderwijs zou het makkelijkst te plannen onderdeel van ons werk moeten zijn. Met hulp van de politiek draaien we het echter zo dat we de controle uit handen geven.

Wat is het geval? Psychologie had in het voorjaar van 2016 een vooraanmeldingscijfer van 513. Dat was vrijwel gelijk aan dat van het jaar daarvoor (533), maar toch ging bij instituu- en faculteitsbestuur alarm af, want op datzelfde moment waren de getallen bij sommige andere universiteiten veel hoger. Nijmegen, Maastricht, Rotterdam en Groningen noteerden ieder zo'n 900 tot 1100 vooraanmeldingen.

Als dat waar zou worden, zou het marktaandeel van Leiden enkele procenten zakken. Universiteiten worden door het ministerie gefinancierd op basis van 'marktaandeel', niet op basis van absolute aantallen. Dat systeem houdt de begroting van OCW onder controle, en zorgt er ook voor dat de rijksbijdrage per student steeds lager wordt.

Ondanks het feit dat de interne financiering in Leiden niet op basis

van marktaandeel plaatsvindt, leidt dit gegeven tot angstig bestuur, want als het marktaandeel langdurig daalt, ontstaat er uiteraard wel een probleem.

En zo kun je twintig jaar lang instellingsplannen laten verschijnen met titels als 'Koersen op Kwaliteit' en 'Excelleren in Vrijheid' - als

Iedereen die aardig een bal kan hooghouden mag naar de eredivisie

puntje bij paaltje komt levert men vrijwillig de numerus fixus in.

Mikken op Middelmaat dreigt het gevolg te worden. Met de fixus is namelijk ook iedere mogelijkheid tot selectie ingeleverd. Dat betekent dat iedereen met een vwo-diploma moet worden toegelaten.

Je kunt geen website van een Nederlandse universiteit openen of termen als 'excellent' en 'top university' vliegen je om de oren. Dat is zeker het geval, maar de realiteit is ook dat we, bij wijze van spreken, verplicht zijn om iedereen die aardig een bal kan hooghouden toe te laten tot de jeugdopleiding van de eredivisieclub van zijn keuze.

Het niveau van de studenten psychologie in Leiden is gemiddeld heel behoorlijk, maar het varieert van uitmuntend tot moeizaam. Dat is niet verrassend want in de loop der

tijd zijn de instroomcijfers verlaagd. Eerst is de wiskunde-eis geschrapt, later is de opleiding opengezet voor scholieren met havo en één jaar hbo (zonder verdere toetsing). En nu is de opleiding opengezet voor wereldwijde havo-varianten.

In het instellingsplan 2015-2020 staan onder meer de volgende ambities: vasthouden van 10 procent marktaandeel; toename van buitenlandse studenten; handhaving van de reputatie als onderzoeksintensieve universiteit.

In de onderwijsvisie van 2016 staat onderzoekend leren centraal. Er is, vrees ik, een aantal problemen die deze ambities danig in de weg zullen staan, althans bij psychologie: het ontbreken van een numerus fixus, zeer late deadlines, en een zekere tegenstrijdigheid in de ambities.

De late deadlines lijken klantvriendelijk - de student krijgt maximaal de tijd om te bepalen waar hij gaat studeren. Toch is het tegendeel het geval, want dit zorgt voor een slechtere leeromgeving. Als zich 100 studenten meer hadden gemeld - en dat kan nog steeds! - was dat 'echt een drama' geweest.

Bovendien moet de procedure op menig buitenlandse scholier een merkwuurige indruk maken. Wie naar een Ivy League-universiteit wil, moet voor 1 januari zijn aanvraag in orde hebben. Een ambitieuze scholier die zich oriënteert op deze *founding member* van de League of European Research Universities merkt dat hij zijn aanmelding pas per 1 september hoeft af te ronden. Hij

zou zich ook kunnen afvragen hoe de universiteit de beloofde 'intensive and individual support to all students during all three years' gaat waarmaken, zonder maximum aantal.

Een Engelstalige bachelor zonder numerus fixus betekent voor psychologie dat verdere groei naar 1000 of meer studenten denkbaar is. Wat zal dan terecht komen van onderzoekend leren?

Momenteel doen studenten in de bachelor één onderzoeksproject - wat inderdaad als het meest inspirerende en leerzame studieonderdeel wordt beleefd. Het is in principe mogelijk dit uit te breiden, want heel af en toe doen we zelfs een ultralight-versie met scholieren die een profielwerkstuk maken. Zolang de opleiding onvoorspelbaar blijft groeien, zie ik hier weinig van terecht komen.

Uiteraard heeft de universiteit in het huidige systeem geen andere keus dan het marktaandeel serieus te nemen. Het is te hopen dat een nieuwe minister meer ratio en minder perverse prikkels in dit systeem zal weten te brengen. Tot die tijd kunnen de verzamelde universiteiten zich afvragen hoeveel zin het heeft elkaar op dit vlak te blijven concurreren. Vroeger zat er een natuurlijke (demografische) rem op de groei. Nu de markt internationaal is, kunnen alle remmen los - helaas wel in een *race to the bottom*.

WILLEM VAN DER DOES is hoogleraar psychologie

You mean, like, literally literally?

Linguist Carmen Ebner asked Britons how they felt about proper English. Turns out they don't always agree with grammar and style guides.

BY BART BRAUN "When I'm at a party, and I tell people that I'm a linguist researching attitudes about the English language, people tend to get scared", says Carmen Ebner. "They think you will judge them for any mistake that they might make."

Actually, most linguists think that people are really good at using language. Copy editors and schoolteachers might grumble at dangling participles or people using 'like', like, you know, all the time, but for linguists, that's just people using their language.

It's similar to a biologist who enjoys the diversity in wild boars: it's the pig farmer and the butcher that want all animals to be exactly the same. Linguists call this liberal approach to language "descriptive": it describes what is happening, and that's it. The teachers' approach, where most ways to use language are "wrong" and there is one correct, desirable way to speak and write, is called "prescriptive".

The prescriptive way of looking at language is what people are most familiar with, after years in school.

It can also be a razor's edge, dividing class and culture. You, personally, might think that spelling rules are nonsensically prescriptive, but if you send an application letter with an "immediatly" in it, chances are that it'll end up in the shredder immediately. Do you use double negatives, like "I didn't do nothing"?

In many social circles, you might as well be eating your soup from the tapered end of the spoon, like a savage.

"People simply want hard and fast rules for language", Ebner says. "They turn to those rules, in gram-

mar books and guides, and so these books affect the speakers, and indirectly, society as well. That's something that linguists cannot ignore about prescriptivism, even though not all of us like it."

In the eternal battle between prescribers and describers, the common public is often forgotten, even though they are the actual users and consumers of a language.

In the United Kingdom, where Ebner did the research for her PhD, the latest investigation of usage problems in British English was done in 1970. "In other countries, such as the US or the Netherlands, this kind of research is much more common", Ebner says.

So, why isn't it common in Britain? Ebner thinks it has to do with the strong class system: "If you are a regional accent speaker, you are not perceived as equal to an RP speaker, for instance (Received Pronunciation being the accent you know from the BBC, BB). Research into attitudes about language would reveal discrimination, and that would threaten the system. I hope my thesis shows that there is a big gap in our knowledge here, and that it will help to involve the common public into the debate our their language."

The Austrian researcher asked 112 respondents to react to sentences with usage problems. If someone says "His heart literally broke", is that an acceptable use of "literally"? Can you split an infinitive, as Star Trek did in "To boldly go where no man has gone before"? Is it okay to write "Go slow", or is the suffix -ly mandatory? The respondents weren't just asked to say if something was wrong, but also how sure they were of this, and why.

As it turns out, the results differ from what you might find in grammar guides. According to the Oxford English Dictionary, there's absolutely nothing wrong at all with a split infinitive. "To go boldly" is not better than "To boldly go", they

"Literally: a term used, particularly by sports commentators, to denote an event that is not literally true."

insist. But the people Ebner asked, disagree. Only 41 percent of them would consider the use of a split infinitive acceptable in a formal letter. It's not that they're always holier than thou, though. About "literally", the *Guardian's Style Guide* says: "A term used, particularly by sports commentators, to denote an event that is not literally true, as in 'Manchester City literally came back from the dead.'" Ninety percent of the people in Ebner's study thought using "literally" figuratively was perfectly fine.

There are some notable differences between the respondents, though. Women reject a suffixless adverb three times more often than men. People who spoke English as a second language think that "data is" singular, native speakers insist that "data are" the plural of "datum" more often. Both versions are acceptable, according to the Oxford English

Dictionary. "I hope my research is one step along the way to a better understanding of the social ties between language users, and the role of language. In my current research, I want to find out how these kinds of attitudes influence your life. Your language use might block your career, stigmatize you, or make it harder to move from one social class to another.

Most respondents agree that the media are the gatekeepers of language. The people who think that English is going to hell in a handbasket – you have them in every language, probably – know who to blame.

"Good, fluent use of English still continues – but there seems to be a wider gulf between this and colloquial usages, and definitely a lack of awareness and understanding of received usage. Much of this slapdash development must be the

trickle-down effect of the media – the broadsheet press are particularly at fault, partly in an attempt to be fashionable and capture the young", one of Ebner's respondents wrote.

Ebner: "The BBC, as a public service broadcaster, belongs to the people, and are seen as a beacon of correctness. 'Our task is to tread a fine line between conservatism and radicalism, to write in such a way that we do not alienate any section of our audience', the BBC style guide says. That is of course immensely difficult, because language keeps changing. Now that the non-literal use of "literally" is considered acceptable by English dictionaries, it can only take a couple of years until the BBC starts using it like that, too."

Carmen Ebner
Proper English Usage.
PhD defence was on 5th of September

de Kattetekop
kinderdagverblijf

2017 REGIO AWARD WINNAAR ZUID HOLLAND*

Ouders beoordeelden het dagverblijf in een onafhankelijk onderzoek met een **9.4** 56 reviews

Al ruim 35 jaar hét kinderdagverblijf exclusief voor medewerkers en studenten van de Universiteit Leiden en gelieerde instellingen. Op loopafstand van station Leiden C.S. Open van 07.30 uur – 18.30 uur.

Meer informatie
www.dekattetekop.nl | tel. 071 517 6363

MUSEUM BOERHAAVE

Rijksmuseum Boerhaave is hét nationale museum voor de geschiedenis van de natuurwetenschappen en van de geneeskunde.

Voor aanvulling van het huidige team museumdocenten zoeken wij studenten die enthousiast in het Nederlands en Engels kunnen vertellen en scholieren kunnen begeleiden.

Een bèta achtergrond helpt, maar is geen noodzaak.

Geïnteresseerden graag per mail vóór 30 september reageren, presentatie@museumboerhaave.nl

Voor meer informatie tel. (071) 751 99 63 of 751 99 58

Maretjes

De prijs voor een Maretje bedraagt €9,- per 30 woorden, opgegeven via redactie@mare.leidenuniv.nl uiterlijk t/m maandag 16.00 uur. Maretjes aangeboden voor commerciële doeleinden worden niet geplaatst, evenmin als Maretjes waarin zaken worden aangeboden die de waarde van 4.500 euro te boven gaan.

Doe meer met je kennis! Vrijwilligers gezocht voor één uur per week **bijles en huiswerkbegeleiding**

op verschillende locaties of bij de leerling thuis. **Leiden-Noord**, 31 leerlingen **basisonderwijs**, groep 4 t/m 8, waarvan enkelen met vergoeding van 5 tot 10 euro. Ook nog 2 vluchtelingetjes uit Syrië, groep 3 en 6. Graag thuis hulp bij leerling groep 6 in Voorhout, woordenschat en redactiesommen, kleine vergoeding. **Voortgezet onderwijs**: *Engels, 4havo. *Nederlands, 2mavo-havo. *Nederlands, 2havo. *Huiswerkbegeleiding, 3vmo-basis. *Begrijpend lezen, kopklas. *Reke-

nen, 1vso. *Twee leerlingen wiskunde, brugklas vmo-basis. *Wiskunde A, 5vwo. **Leiden-Zuid**, 6 leerlingen **basisonderwijs**, groep 4 t/m 8. Onderwijswinkel, Driftstraat 77, ma, wo en do 15-17u. Tel. 071-5214256. E-mail: hdekoomen@owwleiden.nl.

Meditatie voor een betere wereld. Introductiemiddag, 17 september 14:00. **Shambhala Leiden**, Geversstraat 48, Oegstgeest. shambhala.nl/leiden

Academische Agenda

Prof.dr. J.E.A. Portielje zal op maandag 18 september een oratie houden bij benoeming tot hoogleraar bij de faculteit Geneeskunde, met leeropdracht Interne Geneeskunde, in het bijzonder Geriatrische Oncologie. De titel van de oratie is 'Zoeken naar de nuance'.

Mw. M. Kaisar hoopt op dinsdag 19 september om 10.00 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is 'Tracking helminths: from molecular diagnostics to mechanisms behind immune polarization'. Promotor is Prof.dr. M. Yazdanbakhsh.

Dhr. D. Tahapary hoopt op dinsdag 19 september om 11.15 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is 'Epidemiological transition in Indonesia: impact of helminths and urbanization on the development of type 2 diabetes'. Promotoren zijn Prof.dr. M. Yazdanbakhsh, Prof.dr. J.W.A. Smit en Prof.dr. T. Supali (Universitas Indonesia).

Dhr. G. Chen hoopt op dinsdag 19 september om 13.45 uur te promoveren tot doctor in de Wiskunde en Natuurwetenschappen. De titel van het proefschrift is 'The use of computational toxicology in hazard assessment of engineered nanomaterials'. Promotor is Prof.dr. W.J.G.M. Peijnenburg.

Mw. E.G. Engelhardt hoopt op dinsdag 19 september

om 15.00 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is 'A Difficult Balancing Act: Informing breast cancer patients about adjuvant systemic therapy'. Promotoren zijn Prof.dr. A.M. Stiggelbout en Prof.dr. E.M.A. Smets.

Dhr. M.H. Wane hoopt op dinsdag 19 september om 16.15 uur te promoveren tot doctor in de Geesteswetenschappen. De titel van het proefschrift is 'La grammaire du noon'. Promotoren zijn Prof.dr. M.P.G.M. Mous en Prof.dr. M. Cissé (Université Cheikh Anta Diop de Dakar).

Mw. D. Kim hoopt op woensdag 20 september om 13.45 uur te promoveren tot doctor in de Geesteswetenschappen. De titel van het proefschrift is 'Topics in the Syntax of Sarikoli'. Promotoren zijn Prof.dr. A.M. Lubotsky en Prof.dr. M.G. Kossmann.

Dhr. M.H. Schut hoopt op woensdag 20 september om 15.00 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is 'The Huntingtin protein in Huntington disease'. Promotor is Prof.dr. G.J.B. van Ommen.

Dhr. A.H. Streefland hoopt op woensdag 20 september om 16.15 uur te promoveren tot doctor in de Sociale Wetenschappen. De titel van het proefschrift is 'Jaap Kistemaker en uraniumverrijking in Nederland, 1945-

1962'. Promotoren zijn Prof.dr. D.van Delft en Prof.dr. F. van Lunteren.

Dhr. J.M. Iverson hoopt op donderdag 21 september om 11.15 uur te promoveren tot doctor in de Rechtsgeleerdheid. De titel van het proefschrift is 'The Function of Jus Post Bellum in International Law'. Promotor is Prof.dr. C. Stahn.

Mw. H.J. Smits hoopt op donderdag 21 september om 13.45 uur te promoveren tot doctor in de Geesteswetenschappen. De titel van het proefschrift is 'A grammar of Lumun: a Kordofanian language of Sudan'. Promotor is Prof.dr. M.P.G.M. Mous.

Dhr. M.F.C. Junte hoopt op donderdag 21 september om 15.00 uur te promoveren tot doctor in de Geesteswetenschappen. De titel van het proefschrift is 'De moeite waard om door te geven: een studie over de effecten van personalisering en informalisering op de remonstrantse traditie'. Promotoren zijn Prof.dr. Th.M. van Leeuwen en Prof.dr. A.F. de Jong.

Mw. M.A. Frouws hoopt op donderdag 21 september om 16.15 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is 'Renewing clinical applications for commonly used medications in gastrointestinal cancer'. Promotor is Prof.dr. C.J.H. van de Velde.

Cultuur

What the fuck is dit?

Altın Gün speelt Turkse psychedelische folk-standards

Muzikanten van Jacco Gardner en Jungle by Night herontdekten een genre dat groot was in het Turkije van de jaren zestig en zeventig: Turkse psychedelische folkrock.

DOOR MARLEEN VAN WESEL Samen met enkele Turkse muzikanten vormden ze de band Altın Gün, die afgelopen zomer de festivalpodia veroverde, terwijl op Spotify nog altijd maar twee nummers te vinden zijn.

'Als mensen ons horen, denken ze: *what the fuck* is dit? Tegelijkertijd is het best wel dansbaar. Dat doet het goed op festivals', zegt zanger Erdinç Ecevit Yildiz (23). 'Intussen gaan we zo hard, dat er nauwelijks tijd is om iets op te nemen.' Hij neemt ook de toetsen en de saz voor zijn rekening. 'Dat is een Turks snaarinstrument. Mijn vader gaf vroeger muziekles: ik heb het van hem geleerd.'

Zelf groeide hij op met Turkse muziek, in tegenstelling tot een aantal bandgenoten. Ecevit: 'Onze bassist Jasper Verhulst was een paar jaar geleden met Jacco Gardner op tour door Istanbul. Daar kocht hij een hoop platen en zo ontdekte hij de Turkse psychedelische folkrock. Heel vet, vond hij. Toen ze een jaar later besloten om geen optredens meer te doen met Jacco Gardner, wilde hij iets met die Turkse muziek.'

Ben Rider en Nic Mausković, gitarist en drummer in Gardner's

band, hadden daar wel oren naar. 'Toen hadden ze nog een Turkse zanger of zangeres nodig', vertelt Ecevit. Na een Facebookoproep kwamen zangeres Merve Dasdemir en Ecevit bij de nieuwe band. Van Jacco Gardner had hij nog nooit gehoord. Tenslotte sloot Gino Groeneveld, percussionist

bij afrobeatband Jungle By Night, zich aan.

Ecevit: 'We gebruiken bestaande teksten, ook gedichten, soms al honderden jaren oud. Meestal maken we er zelf muziek onder. Van *Goca Dünya*, onze single, is in de jaren zeventig al een variant uitgebracht door Erkin Koray, een

van de pioniers in het genre, maar het nummer is nog veel ouder. Het wordt niet echt als covers gezien, meer als bewerken, net als bij jazz-standards.'

Begin volgend jaar verschijnt het debuutalbum. 'Misschien nog eerder', zegt Ecevit. Intussen blijft de band volop optreden. 'Hopelijk komt er nog een tour door Frankrijk en we hebben al gespeeld in Italië en Denemarken. Daar kent echt helemaal niemand ons. Ze hebben geen idee dat deze muziek bestaat en weten niet wat er gebeurt als wij op het podium staan. En dán gaan we spelen.'

Behalve enkele weken geleden, op 23 augustus. Altın Gün zou die avond in het voorprogramma van de Allah-Las staan, in de Maassillo in Rotterdam. 'Het was tijd om op te bouwen en te soundchecken, toen we hoorden dat het niet doorging.' Er zou sprake zijn van een terreurdreiging. 'We konden niet naar buiten en de organisatie wist ook niet wat er aan de hand was. Ik denk dat we een uur of twee gewacht hebben. Intussen zijn we maar gewoon gaan eten, er was een kantine. De sfeer was natuurlijk wel kut, want we zouden niet meer optreden. Pas toen we onder politiebegeleiding weg mochten, heb ik even gezien dat er best veel politie om het gebouw heen stond.'

Altın Gün speelt zaterdag tijdens de Nacht van Kunst en Kennis om 22.30 in de Hortus Botanicus

Foto Janetta Verheij

Lelijk kan ook leuk zijn

Klassieke muziek in het BioSciencePark

Muziekfestival Wavelength laat klassieke muziek horen op de moderne locaties van het BioSciencePark. 'Toen ik aan het rondkijken was, op zoek naar een geschikte locatie, belde iemand snel de politie.'

Organisator Daniel Broncano, waarom daar?

'Het idee kwam van het Leids Cultuurfonds: zij wilden een extra festival de dag voor de Nacht van Kunst en Kennis, om een weekendvullend programma te maken. En ze wilden meer met het BioSciencePark doen. Ik organiseer in Spanje jaarlijks een festival waar ik muziek en omgeving met elkaar verbindt, en dat heb ik nu ook hier gedaan.'

Maar het BioSciencePark is best wel lelijk. Krijgen we dan ook lelijke muziek?

'De muziek van de componisten uit de twintigste eeuw is niet gemaakt om makkelijk in het gehoor te liggen, nee. Lelijke muziek kan ook leuk zijn – het stuk *Living Room Music* van John Cage gaat bijvoorbeeld over de onzin in alledaagse gesprekken. Maar er komt ook hele mooie muziek langs, hoor. Kunst zou overall plaats moeten vinden, en soms maakt het feit dat dat op een ongewone plek gebeurt, het al mooi. Het BioSciencePark is een heel centrale plek voor de mensen

die er werken, maar de rest van Leiden kent het nauwelijks. Dit festival geeft het Park een artistiekere interpretatie.'

Hoe bent u bij de huidige locaties uitgekomen?

'In april begon het plan langzaam vorm te krijgen, en ging ik op de fiets rondkijken. Rond een uur of vijf keek ik bij een van de gebouwen naar binnen. Een mevrouw kwam op me af, en vroeg of ik iemand zocht. Toen ik zei van niet, pakte

ze meteen haar telefoon en ging ze bellen.

'Ik legde uit dat ik een festival organiseerde, maar daar reageerde ze heel sceptisch op. Veel bedrijven daar zijn niet zo open, en ook niet zo bekend bij het grote publiek; ik hoop dat met dit festival te kunnen veranderen.'

U speelt zelf een klarinetstuk in het Centre for Human Drug Research.

'Maar waar ik het meest trots op ben, is de openingsact. De Leidse tenor Nico van der Meel zingt in LEVEL, het ROC-gebouw naast Leiden Centraal. Iemand die zestiende-eeuwse liederen zingt op zo'n moderne plek, waar je het hele BioSciencePark kan zien, dat levert een mooi contrast op.'

Is er volgend jaar weer een Wavelength?

'Als je iets als dit organiseert, is de bedoeling altijd dat er meer edities komen; anders is het gewoon te veel werk. Ik hoop op meer bedrijven, meer locaties, meer synergie tussen kunst en wetenschap; het moet gekker worden, en groter.'

Wavelength Leiden

Klassieke muziek in o.a. het Pieter de la Court-gebouw, vrijdag 15 september, 18:45
Tickets vanaf € 16, combiticket met de Nacht van Kunst en Kennis vanaf € 30

DOOR BART BRAUN

John Cage, componist van het stuk *Living Room Music*.

Agenda

FILM

TRIANON

Mother!

dagelijks 16.00 + 18.45, za. zo. 13.30 wo. 21.15, do. vr. za. zo. ma. di. 21.30

KIJKHUIS

Screening *The Femme Fatale: Scarlet Street* (Fritz Lang, 1945)

do. 21.00

LIDO

It 16 jr.

dagelijks 12.00 + 15.00 + 18.15 + 21.30, vr. za. 23.45

Meer films op www.bioscopenleiden.nl

MUZIEK

BIO SCIENCE PARK

Klassiek Muziekfestival: *Wavelength*

Vr 15 september, €25 (studenten €12)

GBER. DE NOBEL

Fiesta Macumba

Vr 15 september, 23.00, €11

Thomas Oliver

Za 16 september, 19.30, €10

Vunzige Deuntjes

Za 16 september, 23.00, €10

Leiden Night of *Otherworldly Psychedelica: Elephant Stone + Holydrug Couple*

Di 10 september, 19.30, €13

Evergrey + Support: *Need*

Do 21 september, 19.30, €20

DE TWEE SPIEGHELS

Jeroen Vrolijk – *Therapy Session*

Vr 15 september, 21.00

Aikistis Labropoulou Quartet

Za 16 september, 16.00

Bernard Berkhout and Friends

Za 16 september, 21.00

Old Mountain

Zo 17 september, 16.00

Jamsessie o.l.v. Matthijs Sepers en Lucas Meijers

Ma 18 september, 21.00

Spieghele Special – *Martijn van Iterson*

Wo 20 september, 21.00

PAARD VAN TROJE (DEN HAAG)

Kiss All Hipsters

Vr 15 september, 23.00, €6 (attend op FB:€3)

Paardcafé: *Popquiz*

Vr 15 september, gratis

Symphonic Junction *Pop Up Classics*

Za 16 september, 19.30, €20

Lee 'Scratch' Perry vs. *Mad Professor*

Zo 17 september, 19.30, €22,50

Black Honey

Wo 20 september, 19.30, €15

DIVERSEN

OUDE STERREWACHT

Publiekslezing *Museum Boerhaave & Lorentz Center: Lachende honden bijten niet?*

Do 14 september, 17.00, gratis

QBUS

Leiden English Comedy Nights

Vr 15 september, 20.00, €15 (€12 vvk)

BOEKHANDEL KOOYKER

Lezing over Iran door Alexander Reeuwijk

Di 19 september, 19.30, €5

STADSGEHOORZAAL

PS! Theater: *Stadsdebat op Prinsjesdag*

Di 19 september, 19.30, gratis

KITLV

Leiden Southeast Asia Seminar: *An European Empire in the Dutch Indies?*

Wo 20 september, 15.30, aanmelden

kitlv@kitlv.nl

LIPSUIS

Studium Generale: *De politieke filosofie van Karl Popper*

Ma 18 september, 19.30, gratis

De Kunstgang: *tentoonstelling Negev*

Around Noon

t/m 4 november

SIEBOLDHUIS

Tentoonstelling *Japan in Kaart*

16 september t/m 26 november

MUSEUM VOLKENKUNDE

Tentoonstelling *Heritage in transition*

t/m 17 september

Tentoonstelling *Cool Japan*

t/m 29 oktober

Tentoonstelling *Canadese Inuit-kunst*

t/m 7 januari

Gallerijtentoonstelling: *Azië in Kaart*

t/m 14 januari

Het Clubje

V.l.n.r. Sarah Zijm, Maarten Korving, Lex Pardon en Boris Verhaagen. Foto Taco van der Eb

Column

Yo dick!

De tijd van 'Hé lul, ga je mee naar de UB?' is sinds kort verleden tijd.

Niet omdat antropologen de samenleving zo ver hebben veranderd dat het woord 'lul' volledig vervangen is door een *gender-neutrale* variant daarvan.

Het ligt ook niet aan een daling van de populariteit van Jiskefet. Het vocabulaire van de lullo's echoot immers nog altijd binnen de muren van menig Leids studentenhuus.

En nee, de universiteitsbibliotheek is nog niet zo druk geworden dat het inmiddels kansloos is om er een plek te bemachtigen.

Maar waarom dan?

Nou, dat komt allemaal door de verengelsing van de universiteit. Engels is naar mijns inziens een prachtige taal; toch is het jammer wanneer het een andere taal tenietdoet.

Elke taal heeft namelijk zo zijn charmes, waarmee ik het studentikoze Leidsch uiteraard niet uitsluit. Of dat laatste ooit de *lingua franca* van de wetenschap zal worden, dat betwijfel ik echter.

Het is een kwestie van geduld, rustig wachten op de dag dat heel Leiden Engels lult.

Ik zie, of nou ja, ik hoor het al voor me: "Yo dick, you want to go to the university library?"

Toch is dat niet hetgeen waar ik op doel. De universiteitsbibliotheek blijkt gewoonweg niet erg tevreden met haar Nederlandse naam.

Zo hing er voorheen een vlag aan de gevel waarop duidelijk vermeld stond: 'Universiteitsbibliotheek', maar voortaan moeten we haar 'Leiden University Library' noemen, oftewel: LUL.

"Hé lul, ga je mee naar de LUL?"

Er was veel over te doen deze week, maar eigenlijk is de wijziging zo slecht nog niet. En als we dan toch bezig zijn, kan er dan nog iets aangepast worden? Het zou namelijk fijn zijn als de bibliotheek wat langer open is – ik zou echt niet weten waar ik anders een nachtje door kan trekken.

Oké, genoeg vieze grapjes voor vandaag.

Leiden University Library, LUL, het zij je vergeven. Stiekem klinkt alles cooler in het Engels, de taal die eigenlijk al onze studenten én werknemers al spreken.

Waar zeuren we nog over? Aan iedereen die stelt dat al die *internationals* maar gewoon wat Nederlands moeten leren: ach, nu kennen ze op zijn minst één woord, lul.

MATTIJN DE GROOT is student wijsbegeerte

'Bij wind gaat de week overhoop'

Studenten Windsurf Vereniging Plankenkoorts

Boris Verhaagen (20, bouwkunde aan de TU Delft): 'Bij een beetje wind ben ik het liefst op het water.'

Lex Pardon (19, elektrotechniek aan de Haagse Hogeschool in Delft): 'Als het eindelijk goed surfweer is, gaan er bij alle Plankenkoortsleden bellen en alarmen af. Ik heb mijn week aardig overhoop gegooid om wat surfmomenten mee te pakken. Om zes uur opstaan, extra vroeg naar stage.'

Maarten Korving (20, maritieme techniek aan de Hogeschool Rotterdam): 'Op school kijk ik voortdurend uit naar momenten waarop ik even weg kan. Mijn projectgenoten worden er gek van. Volgende week is die goede wind weer over, dan haal ik alles wel in. Wij zijn windsurfers, maar Plankenkoorts heeft ook een groep die aan golfsurfen doet. Ik ben een paar keer mee geweest.'

Pardon: 'Ik nog niet, maar het schijnt best lachen te zijn. Golfsurfen is mooi voor als het niet waait, dan kun je toch het water op.'

Korving: 'Kitesurfers hebben we niet. Er is ook een beetje aversie tussen windsurfers en kitesurfers. Ze surfen altijd in de weg en dan komt er ook nog eens zo'n vlieger tussendoor.'

Sarah Zijm (20, creatieve therapie aan de Hogeschool Utrecht): 'In het begin sta je instabiel en zodra je zeil omhoog is, word je meteen weggeblazen. Maar als je dat eenmaal onder de knie hebt, leer je best snel.'

Korving: 'Het geeft een kick als je op je plank kunt blijven staan. Vervolgens kun je leren planeren, waarbij je over het water stuitert. Als dat lukt, ga je gewoon hard, wat ook weer een kick geeft. Je kunt op best veel niveaus dingen leren.'

Verhaagen: 'Sarah en ik zitten in hetzelfde Furqengroepje.'

Korving: 'Een nieuw lid noemen we een Furq. Ooit was er een eerstejaars op de rotsen geraakt. Op het zeil stond eigenlijk "Euro", maar het was zo gescheurd, dat het leek alsof er "Furq" stond.'

Pardon: 'Zoveel mogelijk surfen, voor zo min mogelijk geld, dat is het idee van Plankenkoorts. Althans: voor een surfvereniging is ons lidmaatschap niet zo duur. Als je planken van de vereniging gebruikt, heb je geen extra kosten. Maar als je uiteindelijk een eigen plank en wetsuit aanschaft, ben je zo tweeduizend euro kwijt.'

Korving: 'We doen ook nog andere dingen: af en toe feesten en kroegentochten. We zijn namelijk ook gewoon een studentenvereniging.'

Verhaagen: 'In Delft, waar ik studeer, heeft Plankenkoorts ook een homespot.'

Ik kom eigenlijk alleen op deze locatie, aan het Valkenburgse Meer bij Leiden. Ik woon zelf ook in Leiden.'

Zijm: 'Ik ook. Vorige week was er een borrel in Delft, voor de hele vereniging. Die was niet verplicht, maar wel de bedoeling. Verder is het redelijk vrij. Er zijn leden die alleen voor de borrels komen, anderen komen alleen om te surfen en de rest voor allebei.'

Pardon: 'Je hebt ook mensen die vooral met mooi weer surfen. En je hebt mensen, zoals Maarten en ik, die nog lang doorgaan.'

Korving: 'Vorig jaar heb ik voor het eerst de hele winter door gesurft. Ik had een dik pak gekocht, maar koud was het wel. Beginners zou ik dat sowieso niet aanraden.'

DOOR MARLEEN VAN WESEL

Bandirah

